

T.C
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİMDALI
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

**ERGENLERİN ALGILADIKLARI EBEVEYN
TUTUMLARININ BENLİK SAYGILARI VE
DUYGUSAL ZEKALARI İLE İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DUYGU ORÇUN YÜCEL
141104103

DANIŞMAN ÖĞRETİM ÜYESİ:
Yrd. Doç. Dr. Ferzan CURUN

İstanbul, Şubat 2017

T.C
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİMDALI
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

**ERGENLERİN ALGILADIKLARI EBEVEYN
TUTUMLARININ BENLİK SAYGILARI VE
DUYGUSAL ZEKALARI İLE İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

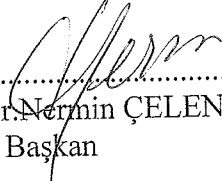
DUYGU ORÇUN YÜCEL
141104103

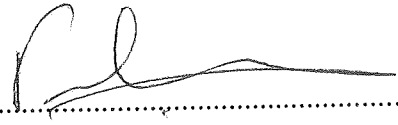
DANIŞMAN ÖĞRETİM ÜYESİ:
Yrd. Doç. Dr. Ferzan CURUN

İstanbul, Şubat 2017

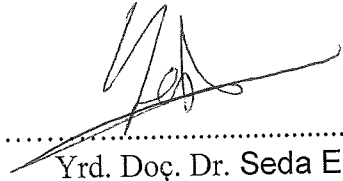
T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

13.02.2017 tarihinde tezinin savunmasını yapan 14 11 04 103 numaralı Duygu ORÇUN YÜCEL'e ait "Ergenlerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının Benlik Saygıları ve Duygusal Zekaları ile İlişkisi" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji (Gelişim Psikolojisi) Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak ~~Oy Birliği/Oy Çoğunluğu~~ Kabul Edilmiştir.

.....
Prof. Dr. Nermin ÇELEN
Başkan

.....
Yrd. Doç. Dr. Ferzan CURUN

(Üye)-Danışman

.....
Yrd. Doç. Dr. Seda ERZİ
(Üye)

YEMİN METNİ

27/02/2017

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ergenlerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının Benlik Saygıları ve Duygusal Zekaları İle İlişkisi” adlı çalışmanın, proje safhasından sonuçlanmasına kadar olan bütün süreçlerinde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın tarafımda yazıldığını ve yararlandığım bütün eserlerin “Kaynakça”da gösterilenlerden oluştuğunu, “Kaynakça”da yer alan bu eserlerden metin içinde atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

Öğrenci Numarası
Adı-Soyadı
İmza

141104103
Duygu Orçun Yücel

ERGENLERİN ALGILADIKLARI EBEVEYN TUTUMLARININ BENLİK SAYGILARI VE DUYGUSAL ZEKALARI İLE İLİŞKİSİ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının benlik saygıları ve duygusal zekaları ile ilişkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmaya İstanbul ili Kadıköy ilçesinde bulunan İstek Özel Acıbadem Ortaokulundan yaşları 10-15 arasında değişen, 233 öğrenci dahil olmuştur. Katılımcılar, Anne Baba Tutum Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Baron Duygusal Zeka ölçeğini doldürmüşlardır.

Verilerin analizi için ilk olarak, değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla korelasyon analizleri yapılmış, ardından anne baba tutumu ve benlik saygısı değişkenlerinin duygusal zekayı yordama gücünü inceleme amacıyla aşamalı (stepwise) regresyon analizleri yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre söz edilen değişkenlerin birbirleri ile ilişkili olduğu ve duygusal zekanın yordayıcılarının farklı alt boyutlara göre değiştiği bulunmuştur.

Araştırmadan elde sonuçlar ilgili literatür ve araştırma sonuçları temelinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Algılanan Anne Baba Tutumu, Ergenlik, Benlik Saygısı, Duygusal Zeka

RELATIONSHIPS BETWEEN SELF ESTEEM AND EMOTIONAL INTELLIGENCE OF PARENTAL ATTITUDES PERCEIVED BY ADOLESCENTS

ABSTRACT

The purpose of the present study is to examine the relationship between parental attitudes, self esteem and emotional intelligence of adolescences. The sample is composed of 233 adolescence studying in Istek Private Middle School, their age ranged between 10-15. Participants completed the Parental Attitude Scale, Rosenberg Self-Esteem Scale, and Baron Emotional Intelligence Scale.

In order to analyse data, firstly correlation analyses were performed in order to assess the relationship between the variables. Then, a series of stepwise analyses were performed to investigate the predictive power of parental attitudes and self esteem on sub-dimensions of emotional intelligence.

The results demonstrated that the dimensions of the variables were significantly correlated. Moreover, parental attitudes and self esteem were found as significant predictors of emotional intelligence.

The results were discussed in terms of the relevant literature.

Key Words: Perceived Parental Attitudes, Adolescent, Self Esteem, Emotional Intelligence

ÖNSÖZ

Tez sürecimde ve tüm hayatım boyunca bana ışık tutan, eğitimim ve çalışmalarımın her anında bana koşulsuz maddi-manevi destek olan, sevgisini, ilgisini ve her türlü yardımını hiçbir zaman esirgemeyen, tüm destekleri ile benim bu günlere gelmemi sağlayan canım babam Metin Cengiz ORÇUN, canım annem Naciye ORÇUN ve ablam Yasemin KARA'ya sonsuz teşekkür ederim. Hayatımın ilk öğretmenleri; bana verdiğiniz değerlerin önemini gün geçtikçe daha iyi anlıyorum.

Bana dostluklarıyla bu süreçte yalnız olmadığımı hissettiren, her koşulda yardımına koşan, en içten, en eğlenceli paylaşımları ile hayatımda "iyi ki varlar" dediğim sevgili hayat arkadaşım Mustafa YÜCEL başta olmak üzere, canım dostlarım Berke Serdar MENDERES ve Gizem MENDERES'e sonsuz teşekkür ederim.

Uygulama yaptığım okulda, ölçeklerin uygulanması sırasında bana yardımcı olan öğrencilere, öğretmenlere, yüksek lisans sürecimde bana destek olan idarecilerime ve özellikle bu süreçte benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, bocaladığımda bıkmadan usanmadan beni motive eden ve benimle bilgilerini paylaşan meslektaşım Seher Yonca AKAVCI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak tez çalışmamda bana bütün olanak ve deneyimlerini aktaran, anlayış ve hoşgörüsünü esirgmeden çalışmamın titizlikle yürütülmesini sağlayan tez danışmanım Yard. Doç. Dr. Ferzan CURUN'a, vermiş olduğu destekten dolayı teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER LİSTESİ.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
1. BÖLÜM.....	1
1.GİRİŞ	1
1.1. Ergenlik.....	4
1.1. Ergenliğin Tanımları	4
1.1.2. Ergenliğin Kuramsal Temelleri.....	5
1.1.2.1. Psikanalitik Kuram	5
1.1.2.2. Stanley Hall Kuramı	6
1.1.2.3. Psikososyal Gelişim Kuramı.....	7
1.1.2.4. Bilişsel Gelişim Kuramı.....	7
1.1.2.5. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	8
1.2. Anne Baba Tutumları	8
1.2.1. Demokratik Anne Baba Tutumu.....	10
1.2.2. Otoriter Anne Baba Tutumu	11
1.2.3. Koruyucu-İstekçi Anne Baba Tutumu	12
1.2.4. Ebeveyn Tutumlarına İlişkin Öne Sürülen Modeller.....	13
1.3. Benlik Saygısı	14
1.3.1. Benlik.....	14
1.3.2. Ergenlik Döneminde Benlik Gelişimi	15
1.3.3. Benlik Saygısı.....	16

1.3.4.	Benlik Saygısı İle İlgili Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar	19
1.3.5.	Benlik Saygısı İle ilgili Yurtiçinde Yapılmış Araştırmalar	20
1.4.	Duygusal Zeka	23
1.4.1.	Zeka Tanımı	23
1.4.2.	Duygu Tanımı	24
1.4.3.	Duygusal Zeka	25
1.4.4.	Duygusal Zeka İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	27
1.4.5.	Duygusal Zeka İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	28
1.6.	ARAŞTIRMANIN AMACI	29
1.7.	ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	29
1.8.	ARAŞTIRMA SORULARI VE HİPOTEZLER	32
2.	BÖLÜM	33
	YÖNTEM	33
2.1.	Araştırmanın Modeli	33
2.2.	Evren ve Örneklem	33
2.3.	Veri Toplama Araçları	33
2.3.1.	Kişisel Bilgi Formu	34
2.3.2.	Anne-Baba Tutum Ölçeği	34
2.3.3.	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	34
2.3.4.	Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği	35
2.4.	İşlem	36
3.	BÖLÜM	37
	BULGULAR	37
3.1.	Demografik Bilgiler Dağılım Tablosu	37
3.2.	Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Değerleri	38
3.3.	Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumu, Rosenberg Benlik Saygısı ve Baron Duygusal Zeka ölçeğinin Genel Ruh Hali Alt boyutunun yordanmasına ilişkin Aşamalı (Stepwise) Regresyon Analizi Sonuçları	40

3.4. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumu, Rosenberg Benlik Saygısı ve Baron Duygusal Zeka ölçeğinin Kişilerarası İlişkiler Alt boyutunun yordanmasına ilişkin Aşamalı (Stepwise) Regresyon Analizi Sonuçları.....	41
3.5. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumu, Rosenberg Benlik Saygısı ve Baron Duygusal Zeka ölçeğinin Kişisel Farkındalık Alt boyutunun yordanmasına ilişkin Aşamalı (Stepwise) Regresyon Analizi Sonuçları.....	42
3.6. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumu, Rosenberg Benlik Saygısı ve Baron Duygusal Zeka ölçeğinin Stres Yönetimi Alt boyutunun yordanmasına ilişkin Aşamalı (Stepwise) Regresyon Analizi Sonuçları.....	43
3.7. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumu, Rosenberg Benlik Saygısı ve Baron Duygusal Zeka ölçeğinin Şartlara ve Çevreye Uyum Alt boyutunun yordanmasına ilişkin Aşamalı (Stepwise) Regresyon Analizi Sonuçları.....	44
4. BÖLÜM.....	45
TARTIŞMA	45
4.1. Sonuç, Sınırlılıklar ve Öneriler	48
KAYNAKLAR	51
EKLER.	65
Ek-1 Kişisel Bilgi Formu.....	69
Ek-2 Anne Baba Tutum Ölçeği.....	70
Ek-3 Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği.....	73
Ek-4 Baron Duygusal Zeka Ölçeği.....	74
Ek-5 İl Milli Eğitim Müdürlüğü Onay Yazısı	81
ÖZGEÇMİŞ.....	82

SİMGELER LİSTESİ

N: Frekans

SS: Standart Sapma

P: Anlamlılık Değeri

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Demografik Bilgiler Dağılım Tablosu.....	37
Tablo 3.2. Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Değerleri.....	38
Tablo 3.3 Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumu, Rosenberg Benlik Saygısı ve Baron Duygusal Zeka ölçeğinden Genel Ruh Hali Alt boyutunun yordanmasına ilişkin Aşamalı (Stepwise) Regresyon Analizi Sonuçları.....	40
Tablo 3.4. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumu, Rosenberg Benlik Saygısı ve Baron Duygusal Zeka ölçeğinden Kişilerarası İlişkiler Alt boyutunun yordanmasına ilişkin Aşamalı (Stepwise) Regresyon Analizi Sonuçları.....	41
Tablo 3.5. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumu, Rosenberg Benlik Saygısı ve Baron Duygusal Zeka ölçeğinden Kişisel Farkındalık Alt boyutunun yordanmasına ilişkin Aşamalı (Stepwise) Regresyon Analizi Sonuçları.....	42
Tablo 3.6. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumu, Rosenberg Benlik Saygısı ve Baron Duygusal Zeka ölçeğinden Stres Yönetimi Alt boyutunun yordanmasına ilişkin Aşamalı (Stepwise) Regresyon Analizi Sonuçları.....	43
Tablo 3.7. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumu, Rosenberg Benlik Saygısı ve Baron Duygusal Zeka ölçeğinden Şartlara ve Çevreye Uyum Alt boyutunun yordanmasına ilişkin Aşamalı (Stepwise) Regresyon Analizi Sonuçları.....	44

1. BÖLÜM

GİRİŞ

İnsan hayatında önemli gelişim dönemleri vardır. Ergenlik dönemi de bu gelişim dönemleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Ergenlik, çocuklukla erişkinlik arasında kalan, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemi olarak tanımlanmaktadır (Akboy, 2000). Bu dönemde fiziksel değişimlerle birlikte, ruhsal yapının da değişime uyum sağlaması gerektiği ve bu değişimin de çeşitli çatışmaları beraberinde getirdiği ifade edilmektedir (Kayaalp, 1999). Kendisine sevgi, şefkat, saygı, destek ve anlayış gösterilen bir ortamda yetişen ergen sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirerek, toplumda sağlıklı ve mutlu bir birey olarak yer edinebilir (Sarıkaya, 2015).

Biyolojik, psikolojik, duygusal, sosyal ve zihinsel açıdan sağlıklı, kendi ayakları üzerinde durabilen bireylerin yetişmesinde aile çok önemlidir. Anne ve babaların, doğumun ilk yıllarından itibaren, isteyerek ya da istemeden çocuklarının nasıl davranmaları, hareket etmeleri, düşünceleri, algılamaları gerektiğini onlara karşı göstermiş oldukları tutum ve davranışlarıyla aktardıkları söylenebilir (Alisinanoğlu, 2003).

Bu nedenle özellikle ailedeki tutumların, ergenlerin benlik kavramlarının oluşmasında ve gelişmesinde önemli bir yere sahip olduğu belirtilmektedir (Hejazi ve Hesari, 2011). Sevgi ile büyütülen, güvenli ve fikirlerin açıkça ifade edildiği aile ortamında yetişen çocukların olumlu benlik geliştirdikleri; belirsiz, güvensiz, soğuk aile ortamında yetişen çocukların olumsuz benlik geliştirdikleri ifade edilmektedir (Kulaksızoğlu, 2016).

Benlik saygısı tanımlarına baktığımızda, Rosenberg (1965), benlik saygısını bireyin kendisine karşı, olumlu ve olumsuz tutumları olarak tanımlamaktadır. Bireyin kendine ilişkin değerlendirmeleri sonucunda ulaştığı yargı, benlik saygısının düzeyi için belirleyici olmaktadır. Coopersmith (1967) benlik saygısını kişinin kendini

yetenekli, önemli, başarılı ve değerli olarak algılama derecesi biçiminde tanımlarken, Beck (1974) benlik saygısının kişisel deneyim, başkalarının birey hakkındaki yargıları ve diğerleri ile özdeşime bağlı olarak kazanıldığını, bunların yorumlanma şeklinin de benlik saygısı üzerinde önemli etkisi olduğunu belirtmiştir (Ceral ve Dağ, 2005).

Yapılan tanımlar doğrultusunda, yüksek benlik saygısına sahip ergenlerin topluma daha sağlıklı, güçlü, uyumlu, yaratıcı, insan ilişkilerinde mutlu bireyler olarak katıldığı söylenebilir (Cüceloğlu, 2002).

Günümüzde anne ve babaların uzun saatler çalışmak zorunda kalarak, çocukları ile fazla ve kaliteli vakit geçiremediği düşünülürse, iyi niyetli ebeveynlerin bile çocukları ile kurdukları duygusal yeterliliğin ve sayısız küçük besleyici etkileşimlerin erozyona uğraması kaçınılmaz olmaktadır (Goleman, 1995). Bununla birlikte gün geçtikçe teknolojik avantajların artması ve bilgiye ulaşmadaki hızlı değişim ile insan ilişkilerinde güçlü kişilikler arayışı önem kazanmakta, bilgiye ulaşabilen, ulaştığı bilgiyi kendi toplumsal yaşamının yapısına uydurabilen ve tüm bu süreçte duygularının farkında olan bireylerin sorunlarını çözmede daha etkin oldukları belirtilmektedir (Carducci, 2000).

Bu nedenle araştırmaya konu olan bir diğer değişken, duygusal zeka kavramıdır. Bebeklikten itibaren başlayan anne babanın çocuk üzerindeki duygusal yetisi, olaylara karşı verdiği tepkiler, çocukların olaylar karşısında strateji geliştirmelerinde önemli yer tutar. Duygusal zekası yüksek ebeveynlere sahip olan çocuklar, sosyal ilişkilerde daha avantajlı oldukları gibi, arkadaş canlısı, sosyal, empati duygusu gelişmiş ve kendi duygularının farkında olan bireyler olarak karşımıza çıkarlar. Duyguların rahatça ifade edildiği aile ortamında yetişen ergenlerin kimlik gelişiminde ve kendini ifade etmede önde oldukları belirtilmektedir (Elias, Friendlander ve Tobias 2012; akt., Mihaela, 2014).

Yapılan araştırmalar ailenin, özellikle de anne ve babaların çocuğun duygusal zekasının gelişiminde çok önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir (Cumberland, Eisenberg ve Spinrad, 1998). Çocuğun ebeveynleri ile kurduğu kaliteli

ilişki, çocuk ve ebeveyn arasında duygusal bir atmosferin oluşmasına yardımcı olmaktadır (Darling ve Steinberg, 1993).

Duygusal zekanın öğrenilebilir, geliştirilebilir bir yetenek olduğu, küçük yaşlardan itibaren geliştirilmeye başlanacağı ve bu yüzden ailede yapılabilecek çok fazla şey olduğu belirtilmektedir (Becerem, 2002; Goleman, 1995; Shapiro, 1997; Weisinger, 1998).

Ergenlerin özelliklerine bakıldığında bu dönemde paylaşmanın arttığı, empatik yaklaşımların fazlaştığı görülmektedir ve bilişsel yapının gelişimine paralel olarak karşısındaki kişinin vücut dilini, alt mesajları da anlamaya başlayan ergenlerin insan ilişkilerine, özellikle de arkadaşlık ilişkilerine daha fazla önem verdiği söylenebilir (Gürses, 2007). Bu nedenle duygusal zeka gelişiminin bireyin kurduğu ilişkilerde önemli olduğu ve çevresinde ideal ve sosyal davranışlara tanık olan bireylerin duygusal zekalarını geliştirme konusunda daha avantajlı oldukları belirtilmiştir (Deniz, Öztürk, Hamarta, 2008; akt., Özdemir ve Dilekmen, 2016).

Başkalarının ve kendinin duygularını anlayabilen, onları kontrol edebilen bir zekâya sahip kişilerin hayatta daha mutlu ve başarılı oldukları söylenebilir (Düzgün, 2004).

Sonuç olarak, bireyin benlik saygısının, küçük yaşlardan itibaren aile tutumları ile şekillendiği ve duygusal zekanın da yaşam boyu değişen, gelişen ve içinde bulunduğu ortamdan etkilenen bir yeti oluşu ve tüm bu süreçlerde en önemli faktörün aile olmasından dolayı bu çalışma yapılmaya değer görülmüştür. Literatürde genelde ayrı ayrı ele alınmış olan bu üç değişken arasındaki ilişkinin incelenmesi ve ilişki boyutlarının araştırılması çalışmayı özgün kılmaktadır.

1.1. Ergenlik

1.1.1. Ergenliğin Tanımları

Ergenlik dönemi, fiziksel, bilişsel, toplumsal ve duygusal değişimlerin yaşandığı, cinsel ve toplumsal kimliğin yeniden belirlendiği, amaçların yeniden değerlendirildiği, sorumluluk almanın gerektiği buna karşılık karmaşık duyguların ve kişilerarası çatışmaların yoğun olarak yaşandığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır (Palabıyıköğlü, 2000).

Bu dönem, belirgin ve hızlı fizyolojik, psikolojik, sosyal gelişimlerin görüldüğü, çeşitli gelişimsel görevleri içeren ve çocukluktan yetişkinliğe geçişi ifade eden bir yaşam dönemidir (Creasey ve Renk 2003; akt., Odacı ve Çıkrıkçı, 2012).

Havinghurst' e (1972) göre ergenin başarması gereken yaşam görevleri vardır. Bunlar; bedensel özelliklerini kabul edip etkili bir biçimde kullanmak, eril ya da dişil toplumsal rolleri gerçekleştirmek, her iki cinsten yaşlılarıyla yeni ve olgun ilişkiler kurmak, anne ve babadan ayrılarak duygusal bağımsızlığı gerçekleştirmek, ekonomik bir mesleğe hazırlanmak, evlilik ve aile yaşamına hazırlanmak, toplumsal bakımdan sorumlu davranışlar gerçekleştirmek, davranışlarının öncüsü olarak değer ve ahlak sistemi geliştirmek olarak ifade edilmiştir (Onur, 2004).

12-18 yaş arası ergen hem bedenindeki hızlı değişime hem de ailesi ve sosyal çevrenin değişen beklentilerine uyum sağlamak zorundadır. Bedenindeki biyolojik değişimler ve cinsel duyguların belirmesi, genital ve daha erken dönemde yaşanan çatışmaların yeniden ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Akboy, 2005).

İçerisinde farklı bir yapıyı barındıran ergenlik dönemi, ego gelişiminin bir parçasını oluşturur, çatışmalar, sosyalleşme ve duygu geçişleri, fiziksel değişimler, sosyal statü, arzuların şiddeti, başarı ve inançlar ergen gelişiminde önemli rol oynadığı gibi benlik saygısının gelişiminde de kritik bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır (Erkan ve Kaya, 2005).

Ergenlik kavramı yüzyıllardır üzerinde tartışılan ve araştırmalar yapılan bir dönemdir. Platon, kişiliğin oluşumunun kazanılmış alışkanlıklara bağlı olarak çok erken yaşlardan itibaren oluştuğunu ve çevrenin de belirlediği davranış kurallarının kişinin gelecekteki evrimine etki ettiğini belirtmiştir. Aristo, beden ve ruh ikilisinin işlevsel olarak bağlı yapılar olduğuna ve seşim yapma yetisinin ergenlikte kazanıldığına inanmıştır. 15-21 yaşlarındaki gençlik evresini tutku, cinsellik, tepkisellik, denetim yokluğu, cesaret, idealizm, başarı hazzı ve iyimserlikle nitelendirmektedir (Muuss, 2006; akt., Andiç, 2013).

1.1.2. Ergenliğin Kuramsal Temelleri

1.1.2.1. Psikanalitik Kuram

Freud kuramında temel olarak, ergenlik döneminden çocukluk dönemine daha çok önem vermektedir. Çocukluğu anlamadan ergenliği anlamının mümkün olmayacağını ifade eden Freud'a göre insanlar doğuştan getirdikleri libido, yani yaşam enerjisi ile dünyaya gelirler. Bu libido belli yaş dönemlerinde vücudun farklı yerlerinde yoğunlaşmaktadır. Oral, anal, fallik, latent, genital olarak beş evreden oluşan kuramda, 11-13 yaşlarını kapsayan gelişim dönemlerinden genital dönem, ergenliği kapsamaktadır. Ergenlik döneminde çocuğun fizyolojik olgunluğa erişmesi ve bazı hormonların etkinliğinin artması ile cinsellik başta olmak üzere, çeşitli dürtülerin gücü artar. Bu yoğunlaşma önceki gelişim dönemlerindeki çatışmanın yeniden yaşanmasına neden olur (Gençtan, 2000). Bu kuramda ergenliğin temel amacının, temel cinsel doyum biçimi olan genital evreye ulaşmaktan ve yasak olmayan libido nesnelere yatırım yapmayı başarmaktan ibaret olduğu belirtilmektedir (Kulaksızıoğlu, 2004).

Ergenlik dönemi gerginlikleriyle birlikte meydana gelen fizyolojik değişimler ve gencin cinselliğe karşı geliştirdiği savunma mekanizmaları sonucu ortaya çıkan stresli ve fırtınalı bir dönemdir. Bu özelliği ile Hall'un kuramı arasında bir takım benzerlikler olsa da Hall kritik evreler, Freud da çocukluktaki cinselliğin önemi üzerinde durmaktadır (Kulaksızıoğlu, 2004).

Ergenlik döneminde karşı cins ile yakınlaşmalar başlar ve ergenler bu yeni ilişkileri sebebiyle görüntü ve düşünceleriyle daha çok ilgilenmeye başlarlar. Başkalarının gözündeki imajları çok önemlidir ve bu sebeple eleştirilere kapalı olurlar, çeşitli savunma mekanizmaları geliştirirler. Benlik duygusunu yeniden düzenlemeye başlayan ergenler, zamanla daha net bir kimlik edinmeyi başarırlar (Dacey ve Kenny, 1994; akt., Demirbilek ve Otrar, 2013).

Anna Freud, erken çocuklukla geçirilen tecrübelerin ergenlikten çok yetişkin kişiliği üzerinde etken olduğuna inanmakla birlikte, ergenliğin uyum sağlama çabalarıyla geçirilen bir dönem olduğunu belirtmektedir (Rosenberg, 1965; akt., Fanaj). Ergen cinsellikle ilgili çocukluk dönemi yasaklarının baskısını hisseder, bunun için ergenliğin bitmesi ve evlenene kadar beklemesi gerektiğini bilir. Böylece cinsel dürtülerin kontrolü ve haz arasında denge kurmaya başlar (Kulaksızoğlu, 2004).

Genital dönemin en önemli özelliği “Kimlik Statü” lerinin kazanılmasıdır. Ancak bu konu üzerinde Erik Erikson durduğu için, konuya onu anlatırken değinmek daha faydalı olacaktır.

1.1.2.2. Stanley Hall Kuramı

Hall, psikolojiye ergenlik kavramını kazandırmıştır ve Darwin'in evrim teorisinden etkilenmiştir. Ergenliği vahşilikten uygarlığa geçiş olarak tanımlamaktadır. Ergenliği, bir stres ve fırtınalar dönemi olarak nitelendirmiş ve bireysellik duygusunun geliştiği bir yeniden doğuş dönemi olarak algılanabileceğini belirtmiştir (Döğücü, 2004; akt., Şimşek, 2010). Hall'ın ergenlik dönemine ilişkin en önemli katkısı, ergenliği bireyselliğin geliştirildiği bir dönem olarak görmesidir. Ona göre yeniyetmelik yılları, fırtınalı ve stresli olabilir, ancak bunlar bireyin yeniden yapılanmasını sağlamaya da yardım eder (Gallatin, 1995; akt., Dinçel, 2006).

Hall'e göre ergenlik gelecek yaşamın akışını değiştirebilecek özellikte bir dönemdir. Toplumsal rollerin belirlendiği, değerlerin yeni akıl yürütme, bilinçli ve daha olgun kişilerarası ilişkilere girme yeteneklerine bağlı olarak geliştiği dönemdir (Muuss, 2006; akt., Dinçel, 2006).

1.1.2.3. Psikososyal Gelişim Kuramı

Sekiz evreden bahseden Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre, orta çocukluğun son yılları ile ergenlik dönemi 12-18 yaşları kapsamaktadır. Rol karmaşasına karşı kimlik kazanma evresine denk gelen bu dönem, Erikson' a göre, kimliğin ortaya çıkmasını sağlayacak içe bakış ve keşfetme evresidir. Kimlik, bireyin önceki evrelerinin özdeşleşme öğeleri ile şimdiki gizilgüç ve yeteneklerini geleceğe yönelik gerçekleştirme olgusudur. Rol ve kimlik karmaşasından kaçınarak kişisel bir kimlik oluşturma ihtiyacı "ben kimim, nereden geliyorum, nereye gidiyorum" gibi soruları da beraberinde getirir. Erikson'a göre tüm bu soruların cevabını bireyin kendisi verebilir ve kişisel kimliğin kurulmasında uğranan başarısızlık, bir rol karışıklığına ya da sürekli bir yabancılık duygusuna yol açabilir (Özbay, 2000).

Herşey yolunda gittiği takdirde gencin bu çatışmaları çözme başarısı sağlıklı bir kimlik kazanma ile sonuçlanacaktır. Ergenlikteki en önemli değişim "kimlik krizi" veya "kimlik karışıklığı" olarak adlandırılan dönemdir (Kulaksızoğlu, 1999).

Ergenliğin bir kriz dönemi olduğunu ifade eden Erikson, ergenlerin bu dönemde ne olduklarını algılamaya ve aynı zamanda ne olabileceklerini tanımaya başladıklarını ifade eder. Doğru kararları verebilen ergenler deneyimlerini bir kimlikle bütünleştirebilecekler, doğru kararları alamayanların ise ergenlik sona erdikçe ve yetişkinlik başladıkça çeşitli kimliklerle ve oynanacak rollerle ilgili sorularla bunalacaklardır (Onur, 2004).

1.1.2.4. Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim kuramına göre, bireyler ilk üç evre olan duyu-hareket, işlem öncesi ve somut işlemler evrelerini tamandıktan sonra, 11-12 yaşlarında soyut işlemler evresine girerler. Ergenlik dönemi son gelişim evresi olan soyut işlemler dönemindedir. Bu dönem çeşitli seçeneklerin, değerlendirme ve düşünme yeteneğinin geliştiği dönemdir. Varsayım kurabilir, mantıksal sonuçlar çıkarabilir, ister somut, ister soyut olarak sunulsun karmaşık problemleri sistematik olarak çözebilirler (Gander ve Gardiner, 1995).

Piaget bilişsel ve entellektüel etkinliği ergenlerin günlük yaşantılarına uyum sağlamaları için bir yol olarak görür, bilişsel yapılar ergenler geliştikçe devamlı olarak gözden geçirilir ve geliştirilir. Yani bilişsel yapılar gelişir. Ergenin bilişsel yapısı ne kadar farklılaştırılmış ve bütünleştirilmişse, o kadar etkin ve verimli bir şekilde sorunları çözüp değişen çevresel taleplere uyum sağlayabilir (Adams, 2000).

1.1.2.5. Sosyal Öğrenme Kuramı

Bandura ve McCandless'in sosyal öğrenme kuramı; çocuklukta ailenin ve okul ortamındaki öğretmenlerin etkili olduğunu, ergenlikte bu iki etmenin önemlerinin azalarak, yaşlılarının etkilerinin arttığını ileri sürmektedir (Dinçer, 2008). Cinselliğin önemli olduğu konusunda psikoanalitik görüşe katılmakla birlikte, hayal kırıklığı, saldırganlık, endişe, merak gibi öğrenilmiş dürtü ve isteklerin bireyi harekete geçirdiğini belirtmektedir (Kulaksızoğlu, 2004).

McCandless, ergenin daha önceden kendi öğrendikleri ile toplumun ondan beklentileri çeliştiğinde ortaya çıkan ergenin bocalaması üzerinde durmaktadır (Kulaksızoğlu, 2004). Çocukluk döneminde anne, baba ve bakıcılarına bağımlılık geliştirmesi beklenen çocuğun, ergenlik döneminde anne babadan bağımsız olması beklenmektedir (Gallatin, 1995; akt., Dinçel, 2006).

Bandura ise ergen gelişiminin öngörülebilir aşamalarla değil, çevreden gelen sosyal uyarıcıların sonucu olarak meydana geldiğini savunmaktadır. Düzenli, istikrarlı ve sevecen ailelerden gelen ergenlerin bu dönemi rahat geçirdiklerini belirtmiştir (Kulaksızoğlu, 1999).

1.2. Anne Baba Tutumları

Birey doğumdan itibaren yaşamı boyunca sürekli bir gelişim içindedir. Kalıtsal faktörlerin yanı sıra çevresel etmenlerin içinde en önemli unsur ailedir. Aile, toplumun düzenini sağlayan, çocukta duygusal ve sosyal gelişimin sağlanmasında en önemli faktördür (Argun, Özben, 2002; Hanımoğlu, 2010).

Çocuğun gözünden aile kavramı, ebeveynleri tarafından koşulsuz sevgi gösterilen, korunan, kollanan, ihtiyaçların karşılandığı, takdir edildiği, fikir ve düşüncelere saygı duyulan bir ortam olarak ifade edilebilir (Yavuzer, 2005).

Ailenin çocuğa karşı tutum ve davranışları çocuğun da davranış ve tutumlarını biçimlendirir ve bu da çocuğun kişiliğinin gelişmesi açısından çok önemlidir. Çocuğun ailesi ile olan ilişkileri, çevresine karşı benimsediği tutum ve davranışları için temel oluşturur, bu da çocuğa güven duygusu verir ve çocuğun sosyal açıdan kabul edilmiş davranış biçimlerinin şekillenmesi, sorunlara çözümler üretebilmesi, toplumsal alışkanlıkların kazanılması, yeteneklerini keşfedebilmesi bakımından önemlidir (Yavuzer, 2006). Yani ebeveyn tutumları, çocuğun ebeveynlerinin yaklaşımının çocuk tarafından nasıl algılandığı, çocuğun geliştireceği kişiliğe ve benliğine önemli katkılar sağlar (Toktamış, 2008).

Ebeveynler çocuklarına karşı çok çeşitli tutumlar geliştirebilirler. Bazı aileler çocuklarına karşı sevecen ve ılımlı bir tutum içerisinde iken, bazıları çocuğu istemez veya sürekli baskı altında tutarlar (Güneysu ve Bilir, 1988).

Sonuç olarak dünyada ne kadar çok çocuk varsa o kadar anne baba tutumu vardır denilmektedir (Şendil, 2003). Ebeveynlerin çocukları ile kurdukları iletişim, çocuğa verdiği tepkiler, çocuğun, kendisi ile barışık olmasında, kendini mutlu hissedip çevresiyle uyumlu ilişkiler kurmasında, benlik saygısının gelişmesinde, kendisini beğenip yeteneklerini fark etmesinde önemli bir yer tutmaktadır (Yücel, 2013).

Ebeveyn tutumları ile ilgili alan yazın incelendiğinde çok çeşitli anne baba tutumundan bahsetmek mümkündür. Sınıflamalar yapılırken çocuğa karşı takınılan tavır ve tutumların ortak yönleri ele alındığında, bunların çocuğa gösterilen ilgi, kabul ve kontrol çerçevesinde belirlendiği görülmektedir. (Dağ, 2005).

Çocuk ve aile arasındaki ilişkileri ilk tanımlayan Baumrind olmuştur. Bir sonraki bölümde ona değinilecektir. Öncesinde demokratik tutum, otoriter tutum ve koruyucu istekçi tutum olmak üzere üç tip anne baba tutumu ele alınacaktır.

1.2.1. Demokratik Anne Baba Tutumu

Demokratik tutum sergileyen ebeveynler, çocuklarını kabul etme ve isteklerine saygı gösterme eğilimindedirler (Demiriz ve Öğretir, 2007). Çocuğun beslenme ihtiyacının yanı sıra sevgi ihtiyacının da karşılandığı demokratik tutumda ebeveyn kontrolü ılıman ve korumacı olmakla birlikte çocuğun bağımsız olması desteklenir (Reitman ve ark., 2002).

Koşulsuz sevgi ve empatik anlayış içerisinde olan ebeveynler, sorunun çözümleri ile ilgili, sıcak ve paylaşımcı, aile üyelerinin bir arada kuralları oluşturduğu bir ortam oluştururlar. Genellikle anne daha sıcak ve sevecen iken, baba daha otoriter bir duruş sergiler fakat çocuk ile iletişim sevgi ve saygı çerçevesinde olur (Özgüven, 2001).

Kurallar konusunda mantıklı ve net açıklamalar yapan ebeveynler, çocuklarına yol göstericidirler. Çocuk konulan bu kurallar sayesinde hem kontrol edilmekte hem de güven duygusunu geliştirebilmektedir (Şendil, 2003). Tutum ve hoşgörü bu tip ailelerde önceliklidir ve ebeveynler çocuklarını fikirlerini açıkça söylemeye teşvik ederler. Eşler arasında da sevgi ve saygı ortamı bulunan demokratik aileler, çocuklara karşı ortak bir tutum izlerler (Kulaksızoğlu, 2011).

Bu tip ailelerde yetişen çocukların özgüveni yüksek, sorumluluk sahibi, yaratıcı, sosyal ilişkileri gelişmiş, fikirlerini rahatça paylaşabilen, uyumlu bireyler olduğu ifade edilmektedir (Yılmaz, 2007; akt., Yücel, 2013).

Demokratik aile ortamında büyüyen çocuklar, aile tarafından sürekli keşfetmeye ve deneme yanılma yoluyla öğrenmeye teşvik edilmektedirler. Bu nedenle de merak etme, planlı olma, özgün olma, yaratıcılık gibi zihinsel bileşenler açısından yüksek düzeydedirler. Bu çocukların aynı zamanda korkusuz, yapıcı ve lider olma özelliği taşıyan çocuklar oldukları da aktarılmıştır. (Johnson ve Mednuss, 1962; akt., Afat, 2013).

Yapılan araştırmalar demokratik ebeveynliğin ilişkilerde benlik saygısı açısından bağlayıcı ve psikososyal açıdan olumlu olduğunu göstermektedir (Anderson, Bartle,

ve Sabatelli, 1989; Dornbusch, Lamborn, Mounts ve Steinberg, 1991; Collins, Johnson ve Shulman, 1991).

Çinde yapılan bir araştırmada demokratik ebeveynliğin, aile ve çocuk ilişkisini daha olumlu etkilediği ve etkileşimin daha tatmin edici olduğu belirtilmiştir (Quoss ve Zhao, 1995).

Arap toplumlarında yapılan bir araştırmada demokratik ebeveynliğin ergenin zihinsel gelişimine olumlu katkısı olduğu belirtilmektedir (Dwairy ve ark., 2006).

Amerikada yapılan bir araştırmada demokratik ebeveynlik, Afrika- Amerika kızları üzerinde bağımsızlık ve kendine güven ile ilişkilendirilmiştir (Baumrind, 1972).

1.2.2. Otoriter Anne Baba Tutumu

Bu tip ebeveyn tutumunun temel özelliği çocuğu aşırı baskı altında tutmaktır. Çocuğun davranışlarını şekillendirmeye, onları sürekli denetlemeye çalışırlar. Kurallar konulurken hiçbir açıklama yapılmaz ve çocuğun da bu kurallara sorgusuz sualsiz uyması beklenir (şendil, 2003).

Ergenler de anne babanın isteğinin dışında davrandıklarında dışlanacaklarından korkarlar ve ceza almamak için itaat ederler. Otoriter ailede yetişen çocuklar duygu ve düşüncelerini bastırdıklarından öfke ve kızgınlık duygularını açıkça ortaya koyamazlar (Kulaksızoğlu, 2011).

Bu tip ailelerde ebeveynler çocuklarının ihtiyaı olan sevgiyi, çocukları onlara itaat ettiğinde gösterirler ve beklentileri çok yüksektir ancak çocuklarına karşı düşük duyarlılık gösterirler (Harma, 2008; akt., Güler, 2013). Yani sevgi, istekleri karşılandığında pekiştireç olarak kullanılır (Cüceloğlu, 1997).

Çocuğun her türlü özerklik ve bağımsızlık girişimleri otoriter ebeveyn tarafından başına buyruluk ve itaatsizlik olarak algılanır. Otoriter aile ortamında katı disiplin uygulandığı için çocuklar boyun eğen, terbiyeli, pasif, kibar olmak gibi istenilen

davranışlara sahip olmakla beraber bastırılmış, kendini ortaya koyamayan kişilik geliştirirler. (Özgüven, 2001).

Bu tip ailelerde yetişmiş çocuklarda otoriteye karşı direnç, agresyon, depresyon, düşük benlik saygısı ve karar verme güçlüğü gibi duygusal ve davranışsal problemlerin görülme olasılığının yüksek olduğu belirtilmektedir (Dwairy, 2004).

Otoriter tutumunun çocuklarda bağımsız kişilik gelişimini engellediği, özellikle erkek çocuklarda saldırganlık düzeyini arttırdığı ve benlik saygısı düzeyini düşürdüğü söylenebilir (Sezer, 2010).

Anne ve babaların otorite ve baskı içeren yaklaşımları, ergenlerin kimlik arayışı sürecinde, kendilerine güven ve değer verme konusunda yetersizlik yaşamalarına neden olmakla beraber, kendilerine ve çevreye karşı saygıları düşük olan bu ergenlerin iletişim yönünden de yetersiz oldukları ifade edilmektedir (Tuzgöl, 1998).

1.2.3. Koruyucu-İstekçi Anne Baba Tutumu

Bu tutuma sahip ebeveynler, çocukların yapabileceği en basit işleri bile üstlenip çocuğa sorumluluk vermezler. Ebeveynler sürekli çocuklarının üstlerine titrerler ve sürekli bir koruma halindedirler. Bu tarz anne babalar, görevlerini tam anlamıyla yerine getirdiklerine inandıkları için karşılığında çocuğun kendisine minnet duymasını beklerler. Çocuklarının bağımsızlık adına attıkları adımlar olumlu karşılanmaz çünkü ebeveynler çocuklarının onlara bağımlı olmasını isterler. Aşırı korunan ergenler, karar vermekte zorlanan, ağlayarak isteklerini gerçekleştirmeye çalışan bireylerdir ve bu tarz ebeveynler de aşırı kaygılı, huzursuz, sabırsız, mükemmeliyetçi, güvensiz, titiz, saplantılı kişilerdir (Kulaksızoğlu, 2011).

Aşırı koruyucu ebeveynler çocuklarından verici olmalarının karşılığını bekledikleri gibi, çocukları adına kararlar alırlar ve bunu onların iyiliği için yaptığını söylerler. Benliğin gelişmesine izin verilmeyen bu tip ailelerde çocukta bağımlı bir kişilik yapısı gelişmesine sebep olmaktadır (Yörükoğlu, 1990).

1.2.4. Ebeveyn Tutumlarına İlişkin Öne Sürülen Modeller

Aile tutumlarındaki kültürel farklılıklar, ebeveyn tutumları arasında ayrımın yapılmasında, sosyo-kültürel kaynakların araştırılmasında ve kavramsal ayrım yapılması açısından önemlidir (Yılmaz, 1999; akt., Tire, 2011).

Bu doğrultuda anne baba tutumlarına ilişkin öne sürülen çeşitli modeller vardır. Bunlardan bazıları aşağıda belirtilecektir.

Çocuk ve ebeveyn arasındaki ilişkileri ilk tanımlayan Baumrind olmuştur (Garcia, Martinez, 2007; Preethi ve Rosa, 2012). Baumrind (1971), cevaplanabilirlik ve ihtiyaç beklentisine göre üç temel ebeveyn tutumu oluşturmuştur. Ebeveynler çocukları ile olan iletişimlerinde bu dört boyuttan birini daha baskın olarak kullanırlar. Kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında yüksek, açık iletişim ve bakım boyutlarında düşük, çocukların kurallara sorgusuz sualsiz uymalarını bekleyen otoriter tutum, çocuklarının gelişimlerine önem veren, kurallar koyan ve açıklayan, sıcak, kabul edici, özerklik ve bağımsızlığa önem veren demokratik tutum, kontrol ve olgunluk beklentisi boyutlarında düşük, açık iletişim ve bakım boyutlarında yüksek, çocuklarına fazla özgürlük tanıyan, sevecen bir yapı içerisinde olan izin verici tutum boyutlarıdır (Yılmaz, 1999; akt., Bakır, 2015).

Maccoby ve Martin (1983) iki boyutlu bakış açısı modelinde, ebeveynliği duyarlılık ve talepkarlık olarak iki boyut ve dördümlü tipolojisi olarak açıklamışlardır (Bakır, 2015). Duyarlılık boyutu ebeveynin teşvik etmesi ve desteği ile ilgidir. Talepkarlık boyutunda anne babanın sosyalleşme çabasını ifade eder. Demokratik anne baba tutumunda, duyarlılık ve talepkarlık boyutu yüksek, otoriter anne baba tutumunda, duyarlılık boyutu düşük, talepkarlık boyutu yüksektir. Maccoby ve Martin, Baumrind'in izin verici tutumunu ikiye ayırmıştır. Bunlar duyarlılık boyutu yüksek, talepkarlık boyutu düşük olan izin-verici anne babalar ve duyarlılık boyutu ve talepkarlık boyutu düşük olan ihmalkar izin verici anne babalardır (Lamborn ve ark., 1991).

Psikanalitik modelde; anne, baba çocuk ilişkilerine katkıları büyük olan Freud ve psikanalitik yaklaşımın diğer öncüleri ana-baba çocuk etkileşimini vurgulayan ilk kuramcılardır. Freud, çocuğun ilk beş yılının kişilik gelişiminde önemli olduğunu ve çocukların 4-5 yaşlarına kadar anneleri ile özdeşleştiklerini ifade etmiştir (Yeşilyaprak, 2003).

Bu modelde gelişimin temel belirleyicisi biyolojik kökenlidir. Ebeveyn beklentileri ve toplumsal beklentiler arasında çatışma vardır, çocuğun libidinal ihtiyaçları ile aile arasındaki etkileşim de çocuğun gelişimine etki etmektedir. (Darling ve Steinberg, 1993). Adler’de ebeveyn tutumları ile ilgili araştırmalar yapmış, kişilik gelişiminde ilk beş yıla önem vermiş ve çevrenin kişi üzerindeki etkisinin aile olduğunu ifade etmiştir.

Davranışçı modelde; araştırmacılar çevreden gelen pekiştirecin çocuk üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Davranışların tutumlardan daha önemli olduğunu vurgulamışlar ve anne baba davranışlarını gruplandırmışlardır. Davranışçı model, ebeveyn tutumlarında babanın rolünün çocuğun davranışlarının oluşmasında daha etkili olduğunu ifade etmişlerdir (Yavuzer, 1986).

1.3. Benlik Saygısı

1.3.1. Benlik

Benlik kavramı ile ilgili yapılan tanımlar doğrultusunda; ergenliği en iyi tanımlayacak kavramın benlik kavramı olduğunu belirten araştırmacılar benlik kavramını, bireyin, yalnızca ona özgü tutumlardan, duygulardan, algılardan, değerlerden ve davranışlardan ibaret, kendine ilişkin görüşü olarak ifade etmektedirler. (Gander ve Gardiner, 1995),

Benliği, günlük hayatta ‘kendi kendisi olmaya çalışmak’ olarak ifade eden Nelson ve Jones’ın (1982) yanısıra, Korkmaz (1996) benliği, geniş bir kavramsal sistem içerisinde, hiyerarşik olarak organize edilmiş yapıları kapsayan bir sistem olarak tanımlamıştır (Aktaş, 2011).

Benlik, bireyin kendini ne şekilde algıladığı ve kavradığı, kim ve ne olduğu, kendisi ile ilgili düşüncelerini, değerlendirmelerini içermektedir (Akyol, 2002; Sevinç, 2005; Yavuzer, 2000; Yörükoğlu, 1990)

Kuzgun (2000)'a göre benlik, doğuştan getirildiği, bireyin kendini görüşü, kendini algılaması, yargılara karşı geliştirdiği tutum olarak tanımlanmıştır.

Çocuk doğduğu andan itibaren, başından geçen sayısız olayla birlikte, çevresindeki kişilerin etkisiyle benlik oluşur ve gelişmesinde kişilerarası ilişkilerin ve çevreden gelen tepkilerin çok büyük önemi vardır (Baymur, 1990).

Aslan (1992)'ye göre, bireylerin olumlu benlik kavramı geliştirmesinde çevreden gelen tepkileri anlamak, duygusal destek, kendini yeterli görme, inandığı doğruları yapma, etrafındaki kişi ve olaylara değer verme gibi olgular yardımcı olmaktadır.

Herkesin ulaşmak istediği bir benlik kavramı vardır. Kişi, kendine yakıştırdığı benlik kavramını geliştirmeye ve ona ulaşmaya çalışır. İdeal ben'e yaklaştıkça mutlu olur, ideal benden uzaklaştıkça mutsuz olur ve ideal ben kişide özlem olarak kalır. Kimi insanlarda bu durum ölüm kalım meselesi bile olabilir çünkü 'ideal ben'e ulaşamayan, özlemini duyan kişinin kendine saygısı kalmaz ve umutsuzluğa düşer (Yörükoğlu, 1985).

1.3.2. Ergenlik Döneminde Benlik Gelişimi

Benlik kavramı, ergenlikte ve genç yetişkinlikte son derece önemli olan dinamik ve yaşam boyu süren bir süreç olarak belirtilebilir. Disiplin ve sevgi aracılığı ile anne ve babadan, uygun davranış biçimlerini gösterme baskısı ile arkadaşlardan ve çevresel birçok an etkilenir. Bununla beraber ruh sağlığını, meslek yaşamını, beden sağlığını, akademik başarıyı etkileyebilir ve bütün bu parçaların birbiri ile harmanlanmasıyla kapsayıcı bir benlik kavramı oluşur (Onur, 2004).

Ergenleri en çok 'ben nasılım, nasıl görünüyorum, başkaları benim hakkımda ne düşünüyor' gibi sorular düşündürmektedir. Bireyin kendisi hakkında olumlu ya da

olumsuz bakış açısına sahip olması, kendini değerli ya da değersiz olarak görmesi benlik saygısını belirler (Aslan, 1992).

Ergenlik dönemi benlik kavramının öne geçtiği bir dönemdir. Ergen, duygularını, bedenini inceler ve nasıl bir kişi olduğunu, ne olmak istediğini düşünmeye başlar. Bunlar benlik arayışının belirtisidir. Kendisini sürekli tartmakta, değerlendirmekte ve eleştirmektedir. Kendisini anne ve babasından, başkalarından ayıran özelliklerini öne çıkartmakta, benliğini yeniden düzenlemeye çalışmaktadır (Temel ve Aksoy, 2001; akt., Şentürk, 2010).

Aile ile kurduğu ilişkilerin benlik saygısı bakımından önem kazandığı ergenlikte aile, çocuktaki davranışların kazanılmasında özel bir rolü olan, övgü ve cezaların kullanıldığı başlıca ortamdır. Bu nedenle anne baba çocuk ilişkileri ve ebeveyn tutumları arasında güçlü bir bağ vardır. Ergeni aşağılayan ve küçük gören ailelerin çocuklarında yetersizlik duygusu yaratmaktadır. Bu duygular gerçek bir aşağılık karmaşasında örgütlenebilmektedir (Uğurluoğlu, 1996; akt., Şentürk, 2010).

Ebeveyn ergen çatışmasının ergende düşük benlik saygısı geliştirmesi bakımından risk oluşturduğu, ebeveynlerin duygusal sıcaklığının ve ebeveyn ilişkilerinin ergenlik dönemi boyunca ergeni fonksiyonel olmayan benlik oluşumundan koruduğu belirtilmektedir (Ashman ve Hay, 2003).

1.3.3. Benlik Saygısı

Konu ile ilgili birçok farklı tanımlar yapılmıştır. Tanımların bir kısmı, kişinin genel olarak kendine ilişkin ne hissettiği gibi duygusal yönü vurgularken, bir kısmı ise benlik saygısının bilişsel yönünü vurgulayarak kişinin kendisini çeşitli beceri ve yetenekler açısından nasıl değerlendirdiği ile bağlantılı olduğunu belirtmektedirler (Aslan, 2006; Basım, Güler, Şahin, 2006).

Benlik saygısı tanımlarına baktığımızda; düşünme yeteneğimize duyduğumuz güven; zorluklarla başa çıkma yeteneğimize duyduğumuz güven; başardığımız doğrulara duyduğumuz güven ve mutluluk; değerli hissetme, hak etme, ihtiyaç ve isteklerimizi

ifade edebilme, değerlerimizi kazanma ve bu çabalarımızın sonucundan keyif alma olarak tanımlanmaktadır (Hooks, 2003; akt., Zakeri, 2011).

Bir başka tanımda bireyin kendisini, kıymetine, değerlerine, önemine ve kapasitesine göre kişisel olarak değerlendirmesinin benlik saygısını oluşturduğu ifade edilmiştir (Rosenberg, 1978; akt., Zakeri, 2011).

Bir diğer tanım ise; bireyin bir gruba ait olma denemeleri ve bu grubun içinde kendisine biçtiği değer, kendine atfettiği değer ve kendisinden aldığı doyumun derecesine bağlı olarak kendine yönelttiği olumlu veya olumsuz tutumları olarak belirtilmiştir (Baumeister, Campbell, Krueger ve Vohs, 2003; akt., Mogonea, 2014).

Konuya ilişkin çok çeşitli kuramsal temeller ortaya atılmıştır. Bu kuramlardan bazıları aşağıda tanımlanacaktır.

James (1980), benlik araştırmalarının öncüsü olarak kabul edilmekle birlikte James'e göre benlik saygısı, kişinin başarmak istedikleri ile başardıkları arasındaki fark ne kadar düşük ise benlik saygısı o kadar yüksek olacaktır. Benliğin "Bilen benlik, yani özne (I)" ve "Bilinen Benlik, yani nesne (ME)" olmak üzere iki boyutta düşünülmesi gerektiğini ifade etmiştir (Saygın, 2008; akt., Yiğit, 2010).

James'ten sonra benlik kavramını Cooley ele almıştır. Benliğin daha çok sosyal yönüne vurgu yapan Cooley, kişinin toplum içerisinde etkileşimler sonucu oluşan benliğine "ayna benlik" demiş ve kişinin etkileşim içinde bulunduğu diğer insanların kendisinin nasıl algıladığını ve nasıl değerlendirdiklerini yansıtan bir kavramlaştırma olarak belirtmiştir (Kula, 2001).

Mead (1934), benliğin gelişiminde dilin önemi üzerinde durmuş, başkalarının gözünde kendinin nasıl göründüğünü öğrenebilmesi için iletişime girmesi gerektiğini ifade etmiştir (Korkmaz, 1996; akt., Aktaş, 2011).

Freud benlik kavramı yerine ego kavramından bahsetmiştir (Bacanlı, 2004). Ego, id ve süper egoyu içeren ve ikisi arasındaki dengeyi sağlayan bir yapıdadır (Gençtan, 2000). Benlik kavramının gelişiminde ailenin çocuğa karşı takındığı tutum ve

davranışların önemine vurgu yapmış, çocuğun kafasında kurduğu benlik idealinin bu tutum ve davranışlara göre azalıp çoğalabileceğini ifade etmiştir (Onur, 2006).

Adler, insanların bir takım aşağılık ve eksiklik duygusu ile doğduklarına ve bunların insanın gelişimi açısından önemli bir motivasyon unsuru olduğunu ifade eder. Kişi eksikliklerini gidermek için çaba sarf eder ve eğer bu eksiklikleri gideremezse aşağılık kompleksine kapılarak düşük benlik saygısına sahip olur (Mischel, 1993; akt., Şentürk, 2010).

Erikson, benlik gelişiminde anne ile çocuk arasındaki iletişimin önemine vurgu yapmış, ergenlikte benliğin yoğun bir düzenleme çabası içerisine girdiğini belirtmiştir. Ergenlik çağında kimlik bocalaması ve bunalımdan bahseden Erikson'a göre kimlik arayışında ergen, yeni savunma yolları geliştirir ve özgür denemeler yaparak iç ve dış baskıların üstesinden gelmeye çalışır ve böylece ergen neler yapıp neler yapamayacağına dair gerçekçi bir benlik saygısı geliştirir (Maşrabacı, 1994; akt., Tuzgöl, 1998).

Rogers benliğe çok önem vermiş, benliği kişinin fenomenolojik ve algısal alanının bir bütünü olarak görmüştür. Benlik kavramı kişinin ne olduğu görüşlerinin yanı sıra ne olmak istediği ve ne olması gerektiği konusundaki görüşlerini de içerir. Kişinin ne olmak istediği konusundaki görüşleri ideal benliği oluştururken, kişinin kendisini algılamasından oluşan benliğe de gerçek benlik denir (Soner, 1995; akt., Şentürk, 2010).

Genellikle benlik saygısının içsel (duygular, genler, kişisel özellikler) ve dışsal etkenler (olaylar, aile, kariyer vb.) ile ilişkili olduğunu ifade edilmektedir (Gilovich, Keltner ve Nisbett, 2006; Cole, Lightfoot, 2009; Driscoll, 2013). Uzun bir süreci kapsayan benlik saygısı, bireyin öz imgesi ve öz bilinci ile ilişkilidir. Sürekli bir gelişim içerisinde olan benlik saygısı geçiş dönemlerinde (ergenlik gibi) bir çöküş yaşar (Orth, Robins ve Trzesniewski, 2010).

Özellikle ergenlik döneminde çok önemli bir yeri olan benlik saygısının kimlik duygusu ile ilişkili olarak geliştiği ifade edilmektedir. Yüksek benlik saygısının, çocuklukta edinilen deneyimler, ebeveynlerin ve eğitimcilerin çocuğa karşı yönelttiği

tutum ve davranışlar ile ilişkili olduğu söylenebilir (Baumster, Campbell, Krueger ve Vohs, 2003; akt., Fanaj ve ark.).

Yapılan araştırmalar, benlik saygısının düzeyi ile ebeveyn tutumları arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Yüksek benlik saygısının demokratik ebeveynlik, düşük benlik saygısının ise hoşgörölü-izin verici ebeveynlik ile ilişkili olduğu söylenebilir (Mogonea, 2014). Ebeveynlerin ve sosyal çevrenin bireyi desteklemesi ile uyarılır ve düzeyi ise, ergenin sosyal çevresinde davranış ve tutumlarının bir aynası olarak karşımıza çıkar. Yüksek benlik saygısına sahip bireylerin, başkalarının davranış ve düşüncelerine olumlu yaklaşabilme kapasitesine sahip oldukları; hayal kırıklıklarına karşı yüksek tolerans gösterdikleri; kolay sorumluluk alabildikleri; olayları doğru değerlendirdikleri; kendileri ile ilgili olumlu duygulara sahip oldukları; kendilerini kontrol edebildikleri ve inandıkları şeylerde kendi davranış ve hareketlerinin sorumluluğunu alabildikleri ifade edilmektedir (Lavoie, 2012; akt., Mogonea, 2014).

1.3.4. Benlik Saygısı İle İlgili Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar

Benlik saygısı ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında bu alanda çok fazla araştırma yapılmış olduğu görölmektedir. Bunlardan bazıları aşağıda belirtilecektir.

Fanaj, Melonashi, Shkemi (2015), Kosova'da benlik saygısı ve umutsuzluğun duygusal zorlukları üzerinde yaptıkları araştırmalarında, duygusal zorlukların ergenlikte yüksek düzeyde olduğunu, benlik saygısının ve umutsuzluğun bir kısmının da duygusal zorlukları açıkladığını belirtmişlerdir.

Paunescu, Pitigoi, Gagea, Paunescu (2014), gençlerde kendini değerlendirme ve benlik saygısı konulu yaptıkları araştırmalarında duygusal zekanın duygular ve özgüven ile ilişkili olduğunu saptamışlardır.

Mogonea ve Mogonea (2014), ergenlerin benlik saygısında aile yapısının rolü konulu çalışmalarında ebeveyn tutumları ile benlik saygısı arasında ilişki bulunduğunu, yüksek benlik saygısının demokratik tutum, düşük benlik saygısının hoşgörölü, izin verici tutumla bağlantılı olduğunu ifade etmişlerdir.

Zakeri ve Karimpour (2011), ebeveyn tutumları ve benlik saygısı ile ilgili yaptıkları araştırmalarında ebeveynlerin desteklemede yüksek ve kontrolde düşük davranışları ergenlerin yüksek benlik saygısı geliştirmelerine olanak tanıdığını ifade etmişlerdir.

Rhee ve arkadaşları (2003) yaptıkları araştırmalarında ailedeki açık iletişimin ve başkalarının duygularını anlamanın benlik saygısının gelişimi açasından güçlü bir etkisi olduğunu belirtmişlerdir (Troshikhina ve Manukyan, 2016).

Herz ve Gullone (1999) yaptıkları araştırmalarında yüksek ebeveyn kontrolünün ergenlerde düşük benlik saygısına yol aadığını belirtmişlerdir.

Brack, Orr ve Ingersoll (1988) yaptıkları çalışmada benlik saygısı ile yaş, zeka, cinsiyet ve cinsel gelişim düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda benlik saygısı yaşla değil, fakat zekâyla ilişkili bulunmuştur. Kızların benlik saygılarının erkeklerden daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Cinsel gelişim düzeyinin benlik saygısını etkilemediği görülmüştür (evik ve Atıcı, 2009).

Gecas (1986), yaptığı araştırmasında, ergenlerdeki benlik saygısının ebeveynlerin belirtmiş oldukları tutumlar ile çocukların bu tutumları algılayışı arasında küçük bir ilişki bulunmuştur.

Rosenberg (1965), ergenleri benlik saygılarını geniş bir toplumsal ereve de incelemiş, araştırma sonucunda sosyo ekonomik durum ile benlik saygısı arasında üst sosyo ekonomik düzeyden gelen gençlerin, alt sosyo ekonomik düzyeden gelen gençlere oranla yüksek benlik saygısına sahip olduğu bulunmuştur. Baba mesleğinin de ergenlerde benlik saygısını önemli ölçüde etkilediği belirtilmiştir.

1.3.5. Benlik Saygısı İle ilgili Yurtiçinde Yapılmış Araştırmalar

Aktaş'ın (2011) iki farklı lisede ergenlerin benlik saygısı ve algılanan anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi bazı değişkenler açasından incelemek amacıyla yaptığı araştırmada, ergenlerin demokratik anne baba tutum puanları arttığıca benlik saygısı

artmakta, algılanan koruyucu ve otoriter anne baba tutumu puanları arttıkça benlik saygısı düşmektedir.

Sezer (2010), ergenlerde kendilik algısını yordayıcı olarak anne baba tutumları ile bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda anne babasının tutumunu orta ve yüksek düzeyde demokratik olarak algılayan ergenlerin kendilik algılarının, anne babasını düşük düzeyde demokratik algılayan öğrencilere göre anlamlı olarak farklılaşmakta olduğu bulunmuştur.

Çeçen (2008)'in yaptığı üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordamada bireysel bütünlük (tutarlılık) duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı konulu araştırmasında, yaşam doyumunu ile bireysel, ailevi bütünlük duygusu ve benlik saygısı arasında olumlu orta ve göreceli olarak güçlü düzeyde ilişkiler olduğunu göstermektedir.

Ünür (2007), lise öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumları ile kendine saygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiş, kız ve erkek öğrencilerin algıladıkları anne-baba tutumları (demokratik, otoriter, koruyucu) arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır (Aktaş, 2011).

Erbil, Divan ve Önder (2006)'da yaptığı ergenlerin benlik saygısına ailelerin tutum ve davranışlarının etkisi konulu araştırmalarında, ergenlerin kardeş sayısı, anne eğitim düzeyi ve anne baba tutum ve davranışlarına göre benlik saygısı puanlarının istatistiksel olarak anlamlı fark gösterdiği belirlenmiştir.

Ceral ve Dağ (2005) ebeveynlerini demokratik veya izin verici olarak algılayan ergenlerin, ihmalkar veya otoriter olarak algılayanlardan daha az genel psikolojik belirti gösterdiği diğer yandan yine bu gruptaki ergenlerin benlik saygılarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Aksaray (2003)' te yaptığı, ergenlerde benlik saygısı geliştirmede beceri eğitimi ile aktivite merkezli programların etkisini incelemiş ve benlik saygısının ergenlik döneminde yükseltilebileceğini deneysel çalışmalarla incelemiştir (Özdemir, 2016).

Ailedeki kararlara katılan gençlerin benlik saygılarının yüksek olduğunu ifade eden İkiz (2000), anne ve babaların gençlerin bağımsız kararlarını desteklemeleri ve benlik saygısı arasında ilişki olduğu ve bu konuda desteklenen gençlerin benlik saygısı puanlarının yüksek olduğunu belirtmektedir (Aktaş, 2011).

Güçray (1998), 800 lise öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada, bazı sosyodemografik değişkenlerle aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve bireyler arası ilişkilerde karar verme stilleri ile olan ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, karar verme stilleri ile sosyal destek, bireylerarası ilişkilerde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

Duru (1995), ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinde benlik saygısı ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve anne babasını otoriter olarak algılayan öğrencilerin düşük benlik saygısına, anne babasını demokratik olarak algılayan öğrencilerin ise yüksek benlik saygısına sahip olduğunu ortaya koymuştur (Yücel, 2013).

Haktanır ve Baran (1998), gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne-baba tutumlarını algılamaları incelenmiş, gencin benlik saygısı ile anne-baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Birçok çalışmada da görüldüğü gibi demokratik anne-baba tutumu gencin yüksek benlik saygısına sahip olmasına neden olurken, otoriter ve ilgisiz tutum düşük özsaygıya yol açmaktadır.

Kurşun (1998) ‘‘Elazığ’da İki Farklı Lisedeki Öğrencilerin Aile Sorunlarının Benlik Saygısı Üzerine Etkileri’’ çalışmasında ailenin otoriter ve baskıcı tutumu ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir. Aile ortamında otorite ve baskının olması, aile içindeki gencin kendisini olduğu gibi ifade edememesine, otoriteye boyun eğmesi ile kendi benliğinin açığa çıkmamasına ve benlik bilincinin oluşmamasına neden olmuştur.

Özkan (1987) yaptığı araştırma sonucunda benlik saygısının cinsiyet, anne babanın eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi değişkenlerine bağlı olduğu görülmüştür.

Çuhadaroğlu (1986), yaptığı araştırmasında, gençlerin benlik saygılarını cinsiyet değişkenine göre incelemiş, anlamlı fark saptanmamıştır.

1.4. Duygusal Zeka

1.4.1. Zeka Tanımı

Zeka kavramı ile ilgili literatür incelendiğinde, zekanın genel bir yetenek mi olduğu ya da birbirinden farklı yeteneklerden mi oluştuğu konusunda tartışmalar vardır. İnsan davranışları incelenirken üzerinde en çok tartışılan konu zeka kavramıdır (Güngören, 1994). Bu kapsamda zeka ile ilgili tanımlardan bazıları aşağıda belirtilecektir.

Gardner zekayı, içinde yaşadığımız çevrede, parçası olduğumuz topluma faydası dokunabilecek bir takım işler yapabilme kapasitesi olarak tanımlamakta ve her insanda bulunan kendine has özelliklerin, becerilerin ve yeteneklerin yerine, zamanına ve yaşadığı ortama göre farklılaşabileceğini ifade etmektedir (Çakır, 2009).

Erkuş (1994)'e göre zeka, bilişsel ve özellikle de bir sınır yeterlik yani maksimum performanstır ve bu da üst beyin kabuğunun bir işlevidir.

Bir başka kapsamlı tanım ise 'bilincin öğrenme, anlama, problem çözme, çözüm üretme, düşüncesini yeni bir işe yönlendirebilme, bilinenlerden yararlanarak bilinmeyenleri ortaya çıkarma gücü, zihinsel yetenekleri kullanabilme ve genel uyum sağlayabilme özelliği olarak belirtilmektedir (Hendl ve Konrad, 2003; Steinberg, 1997; Sağlam, 1997).

Baymur (1994)'e göre zeka, kişinin çevresine uyumlu bir şekilde tepki verme yeteneği olarak ifade edilebilir. Bu tepki verme yeteneği, öğrenme ve öğrenilen bilgilerin yeni durumlara aktarılmasının yanı sıra mantıklı ve soyut düşünme gibi birçok nedeni olabilmektedir.

Zeka kavramı, kişinin çevresine uyumlu bir şekilde tepki verme yeteneği olarak ifade edilmektedir (Butler ve Macnamus, 1998). Ergenin ailesi ve yetiştiği ortam ile zeka arasında sıkı bir bağlantı olduğu belirtilmektedir (Yörükoğlu, 1985).

1.4.2. Duygu Tanımı

Duygu kelimesi bir yüzyılı aşkın bir süredir psikolog ve felsefecilerin üzerinde tartıştığı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Feldman (1996) duyguyu, mutluluk, umutsuzluk, hüznün gibi genelde hem fizyolojik hem de bilişsel tabanları olan ve davranışı etkileyen faktörler olarak tanımlamıştır (Arbak ve Çakar, 2004).

Goleman (2006) duyguyu bir his ve bu hisse özgü belli düşünceler, bir dizi hareket eğilimi, psikolojik ve biyolojik bir takım haller olarak tanımlamaktadır. Duygular, bireyin iç dünyasından karşılıklı ilişkilere kadar birçok alanda belirleyicidir, başka bir ifade ile insan davranışında temel bir role sahiptir (Champoux, 2006).

Bir başka tanımı ise Mayer, Caruso ve Salovey (2000) yapmış, duygu kelimesini, fizyolojik, bilişsel, motivasyona dayalı olan ve deneyimsel psikolojik sistemleri içeren uyum sağlayıcı organize tepkiler olarak ifade etmişlerdir (İşmen, 2001).

Cooper ve Sawaf (1997)'a göre duygular, bireyin davranışlarına şekil veren ve dışarıya doğru genişleyerek başka bireylere etki eden enerji akımları olarak ifade edilmiştir.

Tarihsel sürece baktığımızda, Aristoteles'e göre duygular, neşeli ya da neşesiz zamanlarımızda algı ve varsayımlarımızla ortaya çıkan destekçilerdir. İstek uyandırmalarının yanında bilinç fonksiyonları ile iç içedir (Hendl ve Konrad, 2003). Descartes duyguyu, davranış tarzlarının değeri ve yararı konusundaki düşüncelerden ortaya çıkmaktadır şeklinde ifade etmiştir (Özdemir, 2003; akt., Yaşarsoy, 2006). Plato ise öğrenme süreçlerini tamamen duygusal temele dayandırarak, duygusal zekanın önemine işaret etmektedir.

1.4.3. Duygusal Zeka

Duygusal zeka kavramından önce 1920 yılında Thorndike ‘‘sosyal zeka’’ kavramını ortaya atmış ve başkalarını anlama ve yönetme yetisi olarak tanımlamıştır. Gardner (1983) sosyal zeka kavramını geliştirmiş, ‘‘Çoklu Zeka’’ kavramı üzerinde durarak zekanın tek yönlü olmayacağını belirtmiştir. İçsel zeka kavramını ortaya atarak duyguların etkisi üzerinde durmuştur. Zekayı bir ya da daha fazla kültürel ortamda, yapıda, değeri ve yeri olan bir ürüne şekil verme veya sorun çözme yeteneği olarak tanımlamıştır.

Duygusal zeka kavramı ilk kez Mayer ve Salovey (1990) tarafından ortaya atılmıştır. Duygusal zekayı, kişinin kendisinin ve başkalarının duygularını gözlemleme yeteneği, onları ayırt edebilmeyi ve bu bilgiyi düşünce ve davranışlarına rehber olarak kullanabilmeyi içeren bir sosyal zeka türü olarak tanımlamışlardır.

Goleman (2000)’a göre duygusal zeka, kendimizin ve başkalarının hislerini tanıma, kendimizi motive etme, içimizdeki ve ilişkilerimizdeki duyguları iyi yönetme yetisi olarak tanımlanmıştır.

Bar-on (2000) duygusal zekayı, bireyin kendisini ve diğerlerini anlamasını, kişilerle ilişki kurmasını ve o anda içinde bulunduğu çevreye uyum sağlayıp o çevre ile baş etmeyi sağlayan yetenekler olarak ifade etmiş ve bu sayede kişinin çevre ile uyumunun başarıyı beraberinde getireceğini belirtmiştir.

Cooper ve Sawaf (2000)’e göre duygusal zeka, duyguların gücünü ve hızlı algılayışını, insan enerjisi, bilgisi, ilişkileri ve etkilerinin bir kaynağı olarak duyumsama, anlama ve etkin bir biçimde kullanma yeteneğidir.

Baltaş (2006) ise duygusal zekayı, başkaları ile başa çıkabilme, duyguları tanıma, anlama ve etkin biçimde kullanabilme yeteneği olarak tanımlamaktadır. Güçlü ve güçsüz yanları anlayabilmek, stresle başa çıkabilmek ve empati kurabilme yetisi olarak ifade etmiştir.

Duygusal zeka, insanların duygularını ne derecede kontrol edebildiğini ve onları nasıl daha verimli kullanabileceğini açıklayan değişken ve geliştirilebilir bir faktördür. Duygusal yeteneklerini kullanmasını bilen, yani duygusal zekası yüksek insanlar, kendisinin ve başkalarının hislerini fark edip çözüm üretebilen kişilerdir ve bu kişiler özel ve mesleki yaşamlarında başarılı olmaktadır (Hendl, Konrad, 2003). Yapılan araştırmalar, duygusal zekası yüksek bireylerin daha uyumlu ve dengeli bireyler olduklarını ortaya koymaktadır.

Günümüzde duygusal zeka olgusunu inceleyen iki model öne çıkmaktadır. Yetenek model duygusal zekayı, duygusal bilgiyi işleme yeteneğini yansıtan zeka türü olarak ifade ederken; karma model, yetenek faktörleri ve kişisel özellikleri birbirine bağlamayı ifade etmektedir (Cobb ve Mayer, 2000).

Mayer ve Salovey (1997)'in öne sürdüğü model yetenek modelidir ve duygusal zeka kavramını, kişinin kendisinin ve diğerlerinin duygularının farkına varmak, duygularla birlikte düşünceleri canlandırabilmek, duyguları anlamak ve duyguları yönetmek olarak dört farklı yetenek kategorisine ayırmışlardır. Bu yaklaşım yeteneğe dayalı olmayan faktörlerin önemli olduğunu kabul etmekle beraber duygusal zekadan bağımsız olduklarını varsaymaktadır (Woitaszewski, 2000).

Goleman (1995) duygusal zeka kavramında karma modeli geliştirmiştir. Duygusal zeka göstergeleri olarak tanımladığı duygusal zekanın beş unsurundan söz etmektedir. Bunlar; öz bilinç, öz yönetim, motivasyon, empati ve ilişkilerde ustalık olarak sıralanabilir.

Cooper ve Sawaf (1997)'in karma modelinde; duygusal okur-yazarlık, duygusal zindelik, duygusal derinlik, duygusal simya olarak dört boyuttan söz edilmektedir.

Bir başka karma model geliştiren Bar-on'un modelinde bilişsel beceriler (kişisel farkındalık), bilişsel özellikler (psikolojik durum ve benlik saygısı) ile birleşir. Bar-on duygusal zekayı, kişisel, kişilerarası, stres yönetimi, uyum yeteneği ve genel ruh hali olarak beş ana boyutta ve bu boyutların herbiri kendi içerisinde üç ile beş alt boyuta ayrılan on beş alt boyutta ele almıştır (Brown ve Bryant ve Reilly, 2006; akt., Erkuş ve Günlü, 2008).

1.4.4. Duygusal Zeka İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Lekaviciene ve Antiniene (2016), Litvanya’da “yüksek duygusal zeka: ailenin psikososyal faktörleri” üzerine yaptıkları araştırmalarında yüksek duygusal zekanın bazı aile faktörleri ile ilişkili olduğunu, ailedeki sıcak iklimin, anne baba arasındaki nesnel ilişkinin ve ekonomik olarak nesnel bir algının öneminden bahsetmişlerdir.

Mihaela (2014), yaptığı araştırmasında ergenin büyüdüğü aile çevresinin sağlıklı olması benlik saygısını yükseltirken genel ve duygusal zekalarının da sağlıklı gelişime etki etmekte olduğunu belirtmiştir.

Mishar ve Bangun (2014), yaptıkları araştırmalarında duygusal zekanın gelişmiş olmasının kendimizi ve başkalarını daha iyi anlayabilmemize olanak sağlamanın yanı sıra duygusal zekamızı geliştirme kapasitemizin farkında olmak çevreden gelen negatif etkilerin oluşumunu engellemeye yardımcı olacağını belirtmişlerdir.

Singh ve Modi (2012) yaptıkları araştırmalarında ayrılmış ebeveyne sahip ya da birlikte olan ailelerin ergen çocukları ile çalışmışlar ve birlikte olan ailelerin çocuklarının daha yüksek duygusal zekaya sahip olduğunu bulmuşlardır.

Ashgari ve Besharat (2011) sıcak ebeveynlerin, özellikle çocuklukta duygusal zeka gelişimi açısından çok önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Harrod ve Scheer (2005) gençlerin duygusal zeka düzeylerini demografik özellikler açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda duygusal zekanın, kızlarda erkeklerden daha yüksek olduğu, duygusal zekanın ailenin eğitim düzeyi ve gelir düzeyi ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür (Dağlı, 2006).

Palmer, Donaldson ve Stough (2002) yaptıkları araştırmalarında, yüksek duygusal zekanın yaşamdan alınan keyif ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir.

Schutte ve arkadaşları'nın (2002), yaptıkları araştırmada duygusal zeka ve duygu durumu arasında, duygusal zeka ve benlik saygısı arasında bir ilişki olduğu, ayrıca

yüksek duygusal zekanın olumlu duygu durumu ve yüksek düzeyde benlik saygısı ile ilişkili olduğu sonucuna varmışlardır.

Ciarrochi ve arkadaşlarının (2001) yaptıkları bir araştırmada duygusal zeka, duygu ifadelerini tanıma becerisi, sosyal destek miktarı, sosyal destekten alınan tatmin miktarı, duygu durumu yönetme davranışı ile pozitif yönde ilişkili çıkmıştır.

Ciarrochi ve arkadaşlarının (2000) gerçekleştirdikleri başka bir çalışmada duygusal zekanın kişilikle ilgisi olmayan iki kriterle; hayattan alınan tatmin ve ilişki kalitesiyle ayrıca benlik saygısı, empati, duygulara açıklık ve dışa dönüklükle ilişkili olduğu saptanmıştır.

Mayer, Caruso ve Salovey'in (2000) yaptıkları araştırmalarında yüksek duygusal zekanın, yüksek ebeveyn sıcaklığı ve bağlanma stiliyle ilişkili olduğu ve duygusal zekası yüksek ergenlerin kişilerarası ilişkilerde iyi olduğunu belirtmişlerdir

Schutte ve arkadaşları (1998), yeni bir duygusal zeka ölçeği geliştirmek ve bu ölçeğin geçerliliğini analiz etmek için yaptıkları çalışmada, duygusal zekaları yüksek katılımcıların daha iyimser ve daha az depresif olduklarını bulmuşlardır.

1.4.5. Duygusal Zeka İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Odabaşı (2013), ilköğretim 2. Kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin ana baba tutumları açısından incelenmesi konulu araştırmasında ana-baba tutumu ile duygusal zeka arasındaki ilişkinin yüksek olduğu görülmüştür. Ana-baba tutumu ile okul türü arasında ise ilişki saptanmamıştır. Cinsiyete göre kız öğrencilerin duygusal zeka puanları erkek öğrencilerin duygusal zeka puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sınıf düzeyi açısından öğrencilerin duygusal zeka ölçeklerine göre otoriter anababa tutumunun puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Kırtıl (2009), İlköğretim İkinci kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ve yaşam doyumu düzeylerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, yaşam doyumu ve duygusal zeka alanları arasındaki ilişkilerin pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu

tespit edilmiştir. Genel duygusal zeka alanında anne baba tutumuna göre anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Kansu (2007), “Okullarda Duygusal Zeka” adlı makalesinde, duygusal zeka ve aile ilişkisini araştırmıştır. Öğrencilerin okudukları alanlar ve anne babanın demokratik tutumları duygusal zeka ölçeği puanlarına göre anlamlı farklılıklar göstermekte ve duygusal zekanın gelişimine destek olmaktadır sonucuna varmıştır.

Özabacı (2006), duygusal zeka düzeyinin aile ortamıyla olan ilişkisini incelemek amacıyla çalışma yapmıştır. Sonuçlar, aile ortamı ölçeğinin birlik beraberlik alt boyutu ile duygusal zeka arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir.

1.5. Araştırmanın Amacı

Giriş bölümünde de aktarıldığı gibi bu araştırmanın amacı; 5. 6. 7. ve 8. Sınıfta okuyan ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumlarının benlik saygıları ve duygusal zekaları ile ilişkisini incelemek amaçlı yapılmıştır. Anne baba tutumlarının ergenin benlik gelişimi ve duygusal zekaları ile ilişkili olup olmadığı incelenirken, günümüzde yeni bir kavram olan duygusal zeka, insan yaşamının önemli geçiş dönemlerinden olan ergenlik, ergenin içinde bulunduğu en önemli sosyal çevre olan aile ve ergenin kişilik gelişiminde en önemli unsurlardan olan benlik saygısı kavramlarının üzerinde durulmaktadır.

1.6. Araştırmanın Önemi

Giriş bölümünde aktarıldığı gibi ergenlik dönemi insan gelişimi açısından önemli bir dönemdir ve bu gelişime etki eden faktörlerden en önemlisi kuşkusuz anne baba tutumlarıdır (Bekman, Kağıtçıbaşı ve Sunar, 2001). Nastasa ve Sala (2012) yaptıkları araştırmalarında ailede soğuk iletişimin ve otoriter tutumun duygusal zeka ile negatif ilişkisi olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan araştırmalarda duygusal zekanın, hayattan alınan tatmin, ilişki kalitesi, benlik saygısı, duygulara açıklık, dışa dönüklük ile ilişkili olduğu saptanmıştır (Amy, Caputi, Chan ve Ciarocchi, 2000).

Ergenlik süresince, anne-babanın çocukları ile kurdukları olumlu ilişkilerin; ergenlerin iyi oluş düzeyleri, benlik saygısı, uyum becerileri, özerk-benlik gelişimleri, sosyal beceri ve çevresine uyum sağlama düzeyleri üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir (Cotterell, 1992; Deci, Grolnick, ve Ryan, 1997; akt., Deeper ve ark, 2015; Elicker, Englund ve Sroufe, 1992; Carlo, Laible ve Roeschc, 2004; akt., Kocayörük, 2012). Yine yapılan araştırmalar ebeveyn ve çocuk ilişkisinin çocuğun benlik saygısı gelişimi ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir (Gecas, 1971; Growe, 1980; Gecas ve Schwalbe, 1986; Buri, Kichner ve Walsh, 1987; Buri, 1989; Felson ve Zielinski, 1989; Klein ve ark., 1996). Çünkü aile, çocuğun kişilik ve davranışlarının gelişiminde ekonomik, kültürel ve sosyal boyutlarıyla önemli bir yapı olmasının yanı sıra ergenlik gibi kritik bir gelişim sürecinin başarıyla tamamlanmasında da önemli bir etkiye sahiptir (Santrock, 2005; akt., Kocayörük, 2012).

Yapılan araştırmalar doğrultusunda ebeveynlerin tutum ve davranışlarının, ergenlik dönemi ve benlik saygısının birçok araştırmaya konu olduğu söylenebilir. Benlik saygısı, hayatta başarılı olmanın temel anahtarıdır. Çünkü benlik saygısı, kendimizi nasıl algıladığımız ile ilgilidir ve algılamalarımız sonucu yetenek, kabiliyet ve düşüncelerimizin harekete geçmesi yaşantılarımızı ve olaylara tepki verme şeklimizi etkiler (Ticusan, 2012).

Araştırmamızda ele aldığımız bir diğer değişken olan duygusal zeka ise yaşamın her döneminde önemli olmakla birlikte, genel gelişimde bir dönüm noktası olarak kabul edilen ergenlik döneminde çok daha önemlidir.

Ergenin bu dönemdeki değişime başarıyla uyum sağlayabilmesi için, doyumunu erteleyebilme, çaba, sabır, sorumluluk üstlenebilme, duygularını yönetebilme, iyimserlik, motivasyon, ilişki becerisi, empati, işbirliği kurabilme, sahiplenebilme gibi duygusal becerilere sahip olması gerekmektedir.

Araştırmalar ebeveynlerin duygularını kontrol edebilme kapasitesi ve duygusal zekaları ile çocuklarının duygusal gelişimi arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir (Champion, Cumberland-Li, Eisenberg, Gershoff ve Fabes, 2003;

Field ve Kolbert, 2006; Marsland ve Likavec, 2003; akt., Lekaviciene ve Antiniene, 2016).

Bir başka ifade ile duygusal zeka dinamiklerinin aile ile ilişkili olduğu, ebeveynin tutumları, sosyalleşme davranışları, duygusal gelişim denemeleri ve duygusal beceriler gibi dinamiklerin çocuğun duygusal gelişimine erken çocukluk döneminden başlayan ve ergenliğe kadar devam eden bir süreçte etkili olduğu ifade edilmektedir (Hubbard ve Ramsden, 2002; Morris, Myers, Robinson, Silk, ve Steinberg, 2007).

Duygusal zeka boyutlarının (algılama, anlama, ve duyguları kontrol etme) çocuklukta gözlenen ve nesnel olarak fark edilen ailenin sıcaklığı ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Saarni, 1997; Caputi, Chan, ve Ciarrochi, 2000; Barber, Burchinal, Collins, Stolz ve Olsen, 2005; akt., Lekaviciene ve Antiniene; Deci, Grolnick, LaGuardia ve Ryan, 2006; Schutte, ve Sillick, 2006; akt., Asghari ve Besharat, 2011).

Sonuç olarak benlik saygısı ve duygusal zeka gibi gelişimsel görevler için geliştirilebilir ve öğretilbilir zaman olduğu söylenebilir. Bu araştırmanın sonucunda ergenlik döneminde çocukları olan ailelere, davranış şekillerinin bir sonucu olarak çocuklarının, kendi farkındalıklarını fark edebilen, duygularının farkında olan, empati kurabilen, duygusal zekası gelişmiş, benlik saygısı yüksek, toplumda özgür ve sağlıklı ilişkiler kurmayı başarabilen, teknolojinin duyguları köreltmediği bireyler yetiştirmek bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Türkiye’de benlik saygısı, anne baba tutumları ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen, benlik saygısı, duygusal zekâ ve anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu özelliklerinden dolayı çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.7. Araştırma Soruları ve Hipotezler

- 1) Ergenlerin duygusal zeka ölçeğinin alt boyutları (genel ruh hali, kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık, stresle başa çıkma, şartlara ve çevreye uyum) ile benlik saygısı alt boyutu arasında anlamlı ilişki var mıdır?
- 2) Ergenlerin duygusal zeka ölçeğinin alt boyutları (genel ruh hali, kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık, stresle başa çıkma, şartlara ve çevreye uyum) ile anne baba tutumları ölçeğinin alt boyutları (demokratik tutum, otoriter tutum ve koruyucu istekçi tutum) arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Literatür çalışması sonucunda yapılan araştırmaların bulguları incelenerek, araştırma sorularına yönelik oluşturulan hipotezler şunlardır;

- 1) Ergenlerin duygusal zeka ölçeğinin alt boyutları (genel ruh hali, kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık, stresle başa çıkma, şartlara ve çevreye uyum) ile benlik saygısı alt boyutu anlamlı ilişkilidir.
- 2) Ergenlerin duygusal zeka ölçeğinin alt boyutları (genel ruh hali, kişilerarası ilişkiler, kişisel farkındalık, stresle başa çıkma, şartlara ve çevreye uyum) ile anne baba tutumları ölçeğinin alt boyutları (demokratik tutum, otoriter tutum ve koruyucu istekçi tutum) anlamlı ilişkilidir.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada ortaokul düzeyindeki ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumlarının benlik saygıları ve duygusal zekaları üzerindeki etkisini incelemek amacıyla, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2010).

2.2. Evren ve Örneklem

Çalışma 2015-2016 eğitim öğretim yılının Mayıs ayında, yaşları 10 ile 15 arasında değişmekte olan, 125'i (%53.6) kız ve 108'i (%46.4) erkek olmak üzere toplam 233 katılımcı ile yapılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 12.03 ± 1.11 'dir.

Araştırma evrenini İstanbul'da yaşayan MEB'e bağlı özel bir okula devam eden 5, 6, 7, ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. 320 katılımcı ile yürütülen çalışmada Bar-on duygusal zeka ölçeğinin 88. Maddesini "Kesinlikle Katılıyorum" ve "Katılıyorum" maddesini işaretlemiş olanlar değerlendirmeye alınmıştır. Bu nedenle doğru cevaplar verdiği düşünülen 233 katılımcının cevapları değerlendirmeye alınmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alındıktan sonra çalışmalara başlanmıştır. Katılımcılara, "Kişisel Bilgi Formu" "Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği", "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" ve "Bar-on Duygusal Zeka Ölçeği" uygulanmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Örnekleme oluşturan katılımcıları çeşitli yönleri ile tanımak amacıyla hazırlanan form sekiz sorudan oluşmaktadır. Form sırasıyla, yaş, cinsiyet, sınıf, ailede kaçınıcı çocuk, babanın eğitim durumu, annenin eğitim durumu, anne babanın medeni durumu, sosyo-ekonomik düzey sorularını içermektedir.

2.3.2. Anne-Baba Tutum Ölçeği

Algılanan ebeveyn tutumlarını ölçmek amacı ile Kuzgun (1972) tarafından geliştirilmiş ve Eldeleklioğlu (1993) tarafından revize edilmiş, demokratik anne-baba tutumu, otoriter anne-baba tutumu, koruyucu-istekçi anne baba tutumu olmak üzere üç ana alt boyuttan ve toplam 40 maddeden oluşan bir ölçektir.

Ölçek, 5'li likert tipi ölçektir. Ölçekteki derecelendirme, Hiç Uygun Değil (1), Pek Uygun Değil (2), Biraz Uygun (3), Çok Uygun (4), Tamamen Uygun (5) şeklinde düzenlenmiştir.

Demokratik tutum iç Tutarlılık Katsayısı 0.89, Kararlılık Katsayısı 0.92; Koruyucu / istekçi tutum iç Tutarlılık Katsayısı 0.82, Kararlılık Katsayısı 0.75.; Otoriter tutum iç Tutarlılık Katsayısı 0.78 Kararlılık Katsayısı 0.79 olarak belirlenmiştir. Ölçekler arası korelasyon katsayıları, demokratik ile koruyucu istekçi tutum; -0.13, Demokratik ile otoriter tutum; -0.64, Otoriter ile koruyucu-istekçi tutum; -0.36 olarak bulunmuştur (Kuzgun, 2005).

Çalışmada yapılan cronbach alpha katsayıları; demokratik tutum boyutu için .89, otoriter tutum boyutu için .60, koruyucu istekçi tutum boyutu için .72 olarak bulunmuştur.

2.3.3. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiş ergenlerin benlik saygılarını ölçmeyi hedefleyen bir ölçme aracıdır. 63 maddeden oluşan ölçeğin 12 alt ölçeği vardır. Araştırmanın amacı doğrultusunda benlik saygısını ölçmeye yönelik olan ölçeğin

"benlik saygısı" alt ölçeği kullanılmıştır. Envanterde 10 madde yer almaktadır. Likert tipi bir ölçektir.

Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan ölçeği güvenirlik katsayısı 0.75, geçerlik katsayısı ise 0.71'dir (Akt: Akman ve Balat, 2004). Bu çalışmada ölçeğin cronbach alpha güvenirlik katsayısı .461 olarak bulunmuştur.

2.3.4. Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği

Dr. Reuven Bar-On (1997) tarafından geliştirilen ve duygusal zeka boyutlarını ölçen 133 maddelik bir ölçme aracıdır. Türkçe dilsel eşdeğerlik, güvenirlik ve geçerlik çalışması Çuhadaroğlu (2002) tarafından yapılmıştır. Ölçek, 5'li likert tipi ölçektir. Ölçekte derecelendirme; Tamamen Katılıyorum (1), Katılıyorum (2), Kararsızım (3), Katılmıyorum (4), Kesinlikle Katılmıyorum (5) şeklinde yapılmıştır.

15 duygusal zeka boyutunun gruplandırıldığı, 5 ana boyuttan oluşan ölçekte her boyut kendi içerisinde iki ile beş arasında değişen alt ölçeğe ayrılmıştır. Bu boyutlar; kişisel farkındalık, kişilerarası ilişkiler, strese tolerans, şartlara ve çevreye uyum ve genel ruh hali alt boyutlarıdır.

87 maddelik anketin toplam boyutları itibariyle cronbach alpha katsayısı .92,12 olup kabul edilebilir düzeydedir. Temel alt boyutlarından kişisel yetenekler boyutu .83,73; Kişilerarası İlişkiler alt boyutu .77,87; Uyumluluk boyutu .65,42; Stresle başa çıkma boyutu .73,14; Genel ruh durumu .75,06 olup, kabul edilebilir düzeydedirler (Acar, 2001).

Bu çalışmada da ölçeğin güvenirlik çalışmaları yapılmış, kişisel farkındalık boyutunun cronbach alpha katsayısı .87, kişilerarası ilişkiler boyutunun cronbach alpha katsayısı .82, şartlara ve çevreye uyum boyutunun cronbach alpha katsayısı .68, stres yönetimi boyutunun cronbach alpha katsayısı .73, genel ruh hali boyutunun cronbach alpha katsayısı .88 olarak bulunmuştur.

2.4. İşlem

Uygulama Mayıs - Haziran 2016 tarihleri arasında, iki hafta süresince yapılmıştır. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ölçek uygulama izinleri alınmıştır. Kadıköy ilçesine bağlı İstek Özel Acıbadem Ortaokulu'nda görev yapan idarecilere, yürütülecek olan çalışma ile ilgili bilgiler verilip izinler alındıktan sonra çalışmaya başlanmıştır. Uygulama yaklaşık 50 dakika sürmüştür. Her uygulamadan önce, katılımcıların cevaplamaları içtenlikle yapmaları için araştırmanın amacı ve önemi anlatılmış ayrıca kişisel bilgilerin ve verilerin gizlilik ilkesine bağlı kalınarak analiz edileceği belirtilmiştir.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 3.1. Demografik Bilgiler Dağılım Tablosu

		Min-Max	Ort±SS
Yaş		10-15	12,03±1,11
		N	%
Cinsiyet	Kız	125	53,6
	Erkek	108	46,4
Sınıf	5	92	39,5
	6	62	26,6
	7	47	20,2
	8	32	13,7
Ailenin kaçınıcı çocuğu	İlk	172	73,8
	İkinci	54	23,2
	Üçüncü	7	3
Baba eğitimi	Okuryazar değil	-	-
	Okuryazar	1	0,4
	İlkokul	1	0,4
	Ortaokul	2	0,9
	Lise	30	12,9
	Üniversite	155	66,5
	Yüksek lisans/doktora	44	18,9
Anne eğitimi	Okuryazar değil	1	0,4
	Okuryazar	1	0,4
	İlkokul	-	-
	Ortaokul	5	2,1
	Lise	36	15,5
	Üniversite	142	60,9
	Yüksek lisans/doktora	48	20,6
Anne-baba beraberlik	Beraber	202	86,7
	Boşanmış	31	13,3
Sosyo-ekonomik düzey	Düşük	1	0,4
	Orta	176	75,5
	Yüksek	56	24

Tablodan da anlaşılacağı üzere katılımcıların yaşları 10 ile 15 arasında değişmekte olup, ortalaması 12.03±1.11'dir. Katılımcıların %53.6'sı kız, %46.4'ü erkektir. Katılımcıların, %39.5'i 5.sınıf, %26.6'sı 6.sınıf, %20.2'si 7.sınıf ve %13.7'si 8.sınıf öğrencisidir. %73.8'i ailenin ilk çocuğu, %23.2'si ikinci ve %2'si üçüncü çocuğudur.

Baba eğitim durumu incelendiğinde %0.4'ü okuryazar, %0.4'ü ilkokul, %0.9'u ortaokul, %12.9'u lise, %66.5'i üniversite ve %18.9'u yüksek lisans/doktora mezunudur. Annelerin %0.4'ü okuryazar değildir, %0.4'ü okuryazar, %2.1'i ortaokul mezunu, %15.5'i lise mezunu, %60.9'u üniversite mezunu ve %20.6'sı yüksek lisans/doktora mezunudur. Ebeveynlerin %86.7'si evli, %13.3'ü boşanmıştır. Ailelerin %75.5'inin sosyo-ekonomik düzeyi orta, %24'ünün yüksek ve %0.4'ünün düşük olarak belirtilmiştir.

Değişkenler arası korelasyon değerleri Tablo 3.2'de sunulmuştur.

Tablo 3.2. : Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Değerleri

	\bar{X}	SS	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Benlik Saygısı	31.58	5.09	1								
2. ABTÖ Demokratik Tutum	66.03	8.69	.24**	1							
3. ABTÖ otoriter Tutum	17.62	5.19	-.16*	-.54**	1						
4. ABTÖ Koruyucu-İstekçi Tutum	40.02	10.64	-.05	-.11	.47**	1					
5. Bar-On Kişisel Farkındalık	113.06	14.94	.48**	.53**	-.40**	-.15*	1				
6. Bar-On Kişilerarası İlişkiler	75.68	8.40	-.29**	.48**	-.30**	-.04	.64**	1			
7. Bar-On Şartlara ve Çevreye Uyum	53.82	7.26	.29**	.36**	-.20**	-.12	.57**	.44**	1		
8. Bar-On Stres Yönetimi	41.48	8.53	.31**	.24**	-.16*	-.17*	.52**	.36**	.56**	1	
9. Bar-On Genel Ruh Hali	49.43	8.15	.55**	.52**	-.36**	-.09	.76**	.69**	.46**	.45**	1

Not: ** $p < .01$, * $p < .05$; korelasyon katsayıları virgülden sonra iki basamağa yuvarlanmıştır.

Tablo 3.2. incelendiğinde; kişilerarası ilişkiler ile benlik saygısı ($r = -.29, p < .01$), otoriter tutum ($r = -.30, p < .01$), koruyucu-istekçi tutum ($r = -.04, p < .01$) arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Otoriter tutum ile benlik saygısı ($r = -.16, p < .05$) ve demokratik tutum arasında ($r = -.54, p < .01$) negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Koruyucu istekçi tutum ile benlik saygısı ($r = -.05, p < .01$) ve demokratik tutum arasında ($r = -.11, p < .01$) negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Kişisel farkındalık ile otoriter tutum ($r = -.40, p < .01$) ve koruyucu istekçi tutum ($r = -.15, p < .05$) arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Şartlara ve çevreye uyum ile otoriter tutum ($r = -.20, p < .01$) ve koruyucu - istekçi tutum ($r = -.12, p < .01$) arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Stres Yönetimi ile otoriter tutum ($r = -.16, p < .05$) ve koruyucu- istekçi tutum ($r = -.17, p < .05$) arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Genel Ruh hali ile otoriter tutum ($r = -.36, p < .01$) ve koruyucu-istekçi tutum ($r = -.09, p < .01$) arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Genel ruh hali ile benlik saygısı ($r = .55, p < .01$), demokratik tutum ($r = .52, p < .01$), kişisel farkındalık ($r = .76, p < .01$), kişilerarası ilişkiler ($r = .69, p < .01$), şartlara ve çevreye uyum ($r = .46, p < .01$) ve stres yönetimi arasında ($r = .45, p < .01$) pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Stres yönetimi ile benlik saygısı ($r = .31, p < .01$), demokratik tutum ($r = .52, p < .01$), kişisel farkındalık ($r = .52, p < .01$), kişiler arası ilişkiler ($r = .36, p < .01$) çevreye ve şartlara uyum ($r = .56, p < .01$) arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Şartlara ve çevreye uyum ile benlik saygısı ($r = .29, p < .01$), demokratik tutum ($r = .36, p < .01$), kişisel farkındalık ($r = .57, p < .01$) ve kişiler arası ilişkiler ($r = .44, p < .01$) arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Kişiler arası ilişkiler ile demokratik tutum ($r = .48, p < .01$) ve kişisel farkındalık ($r = .64, p < .01$) arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Kişisel farkındalık ile benlik saygısı ($r = .48, p < .01$) ve demokratik tutum arasında ($r = .24, p < .01$) pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

Koruyucu-İstekçi tutum ile otoriter tutum arasında ($r = .47, p < .01$) pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Demokratik tutum ile benlik saygısı arasında ($r = .24, p < .01$) pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 3.3 Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumu, Rosenberg Benlik Saygısı ve Baron Duygusal Zeka ölçeğinin Genel Ruh Hali Alt boyutunun yordanmasına ilişkin Aşamalı (Stepwise) Regresyon Analizi Sonuçları

	B	Beta	R ²	R ² ▲	F
Benlik Saygısı	.879	.550	.302	.302	100.028
Demokratik Tutum	.388	.414	.464	.162	99.721

* p<.05

Tablo 3.3. de görüleceği gibi Baron duygusal zeka ölçeğinin genel ruh hali alt boyutu için tüm katılımcılarla yapılan doğrusal aşamalı regresyon analizi denklemine benlik saygısı alt boyutu ve anne baba tutumları alt boyutu olan demokratik tutum olmak üzere iki bağımsız değişken dahil olmuştur. Benlik saygısı değişkeni varyansın %30'unu açıklamaktadır ve bu da anlamlı bir değerdir ($F(1,231) = 100.28, p < .05$). Söz edilen iki değişkenin bağımlı değişkenin varyansını açıklamadaki katkısı incelendiğinde, benlik saygısı ve demokratik tutumun varyansın %46'sını açıkladıkları görülmektedir ($F(2,230) = 99.721, p < .05$).

Tablo 3.4. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumu, Rosenberg Benlik Saygısı ve Baron Duygusal Zeka ölçeğinin Kişilerarası İlişkiler Alt boyutunun yordanmasına ilişkin Aşamalı (Stepwise) Regresyon Analizi Sonuçları

	B	Beta	R ²	R ² ▲	F
Demokratik Tutum	.462	.479	.229	.229	68.622
Benlik Saygısı	.316	.192	.264	.035	41.241

* p<.05

Tablo 3.4. de görüleceği gibi Baron duygusal zeka ölçeğinin kişilerarası ilişkiler alt boyutu için tüm katılımcılarla yapılan doğrusal aşamalı regresyon analizi denkleminde anne baba tutum ölçeğinin alt boyutu olan demokratik tutum ve benlik saygısı olmak üzere bağımsız değişkenlerden ikisi dahil olmuştur. Söz edilen iki değişkenin bağımlı değişkenin varyansını açıklamadaki katkısı düşünüldüğünde, demokratik tutumun varyansın %23'unu açıkladığı (F (1,231) = 68,622, p< .05) ve benlik saygısı analize dahil olduğunda varyansın %26'ya yükseldiği görülmektedir (F (2,230) = 41,241, p< .05).

Tablo 5. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumu, Rosenberg Benlik Saygısı ve Baron Duygusal Zeka ölçeğinin Kişisel Farkındalık Alt boyutunun yordanmasına ilişkin Aşamalı (Stepwise) Regresyon Analizi Sonuçları

	B	Beta	R ²	R ² ▲	F
Demokratik Tutum	.916	.534	.285	.285	91.614
Benlik Saygısı	.1,121	.379	.421	.136	83.171
Otoriter Tutum	-.395	-.138	.434	.013	58.27

* p<.05

Tablo 3.5. de görüleceği gibi Baron duygusal zeka ölçeğinin kişisel farkındalık alt boyutu için tüm katılımcılarla yapılan doğrusal aşamalı regresyon analizi denkleminde anne baba tutum ölçeğinin alt boyutu olan demokratik tutum, benlik saygısı ve yine anne baba tutum ölçeğinin alt boyutu olan otoriter tutum olmak üzere üç değişken dahil olmuştur. Söz edilen üç değişkenin bağımlı değişkenin varyansını açıklamadaki katkısı incelendiğinde demokratik tutumun varyansın %29'unu açıkladığı (F (1,230) = 91.614, p< .05), benlik saygısı analize dahil olduğunda varyansın %42'ye çıktığı (F (2,229) = 83.171, p< .05) ve otoriter tutum dahil olduğunda varyansın %43'e yükseldiği görülmektedir (F (3,228) =58.271, p< .05).

Tablo 3.6. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumu, Rosenberg Benlik Saygısı ve Baron Duygusal Zeka ölçeğinin Stres Yönetimi Alt boyutunun yordanmasına ilişkin Aşamalı (Stepwise) Regresyon Analizi Sonuçları

	B	Beta	R ²	R ² ▲	F
Benlik Saygısı	.521	.311	.097	.097	24.777
Demokratik Tutum	.172	.175	.126	.029	16.581
Koruyucu-İstekçi Tutum	-.111	-.138	.145	.019	12.930

* p<.05

Tablo 3.6. da görüleceği gibi Baron duygusal zeka ölçeğinin stres yönetimi alt boyutu için tüm katılımcılarla yapılan doğrusal aşamalı regresyon analizi denklemine benlik saygısı alt boyutu, anne baba tutumu alt boyutları olan demokratik tutum ve koruyucu istekçi tutum olmak üzere bağımsız değişkenlerden üçü dahil olmuştur. Söz edilen üç değişkenin bağımlı değişkenin varyansını açıklamadaki katkısı incelendiğinde benlik saygısının varyansın %10'unu açıkladığı (F (1,231) = 24.777, p< .05), demokratik tutum denkleme dahil olduğunda varyansın %13'e çıktığı (F (2,230) = 16.581, p< .05) ve koruyucu-istekçi tutum analize dahil olduğunda varyansın %15'e yükseldiği görülmektedir (F (3,229) = 12.930, p< .05).

Tablo 3.7. Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumu, Rosenberg Benlik Saygısı ve Baron Duygusal Zeka ölçeğinin Şartlara ve Çevreye Uyum Alt boyutunun yordanmasına ilişkin Aşamalı (Stepwise) Regresyon Analizi Sonuçları

	B	Beta	R ²	R ² ▲	F
Demokratik Tutum	.296	.355	.126	.126	33.239
Benlik Saygısı	.316	.222	.172	.047	23.966

* p<.05

Tablo 3.7. de görüleceği gibi Baron duygusal zeka ölçeğinin şartlara ve çevreye uyum alt boyutu için tüm katılımcılarla yapılan doğrusal aşamalı regresyon analizi denkleminde anne baba tutum ölçeğinin alt boyutu olan demokratik tutum ve benlik saygısı olmak üzere iki bağımsız değişken dahil olmuştur. Söz edilen iki değişkenin bağımlı değişkenin varyansını açıklamadaki katkısı incelendiğinde demokratik tutumun varyansın %13'ünü açıkladığı ($F(1,231) = 33.239, p < .05$) ve benlik saygısı analize dahil olduğunda varyansın %17'ye çıktığı görülmektedir ($F(2,230) = 23.966, p < .05$).

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı, ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının benlik saygıları ve duygusal zekaları ile ilişkisini incelemektir. Ebeveynlerin ergenlerin üzerinde kurdukları tutum ve davranışların bir etkisi olarak benlik saygılarının ve duygusal zekalarının üzerinde daha önceki çalışma sonuçlarına belirleyici olacağı düşünülmüştür.

Bu amaç doğrultusunda öncelikle tüm değişkenler arasında korelasyonlar incelenmiş, daha sonra duygusal zekanın 5 alt boyutu bağımlı, anne baba tutum ölçeğinin 3 alt boyutu ve benlik saygısı alt boyutu bağımsız değişken olarak ele alınarak aşamalı (stepwise) regresyon analizleri yapılmıştır. Bu analizler incelendiğinde, genel ruh hali alt boyutu için birinci olarak benlik saygısı ve ikinci olarak demokratik tutum alt boyutları karşımıza yordayıcı olarak çıkmıştır. Kişilerarası ilişkiler alt boyutu için sırası ile demokratik tutum ve ardından benlik saygısı yordayıcı olmuştur. Kişisel farkındalık alt boyutu için birinci olarak demokratik tutum, ikinci olarak benlik saygısı, üçüncü olarak ise negatif olarak analize giren otoriter tutum alt boyutları karşımıza yordayıcı olarak çıkmıştır. Stres yönetimi alt boyutu için sırası ile benlik saygısı, demokratik tutum ve ardından analize negatif olarak giren koruyucu istekçi tutum alt boyutları; Şartlara ve çevreye uyum alt boyutu için ise sırası ile demokratik tutum ve benlik saygısı alt boyutları yordayıcı olarak bulunmuştur.

Duygusal zekanın genel ruh durumu alt boyutu; bireyin yaşama bakış açısı ve yaşam doyumunu ile ilişkilendirilmektedir (Basım, Güler, Şahin, 2009). Genel ruh hali alt boyutunda öncelikli olarak benlik saygısının sonra da anne baba tutumlarının duygusal zekanın genel ruh hali alt boyutu üzerinde belirleyici olduğu söylenebilir. Duygusal zekanın genel ruh hali boyutundan yüksek alan kişiler pozitif ve hayata neşeli tarafından bakabilen, kendilerinden ve başkalarından memnun olabilen kişilerdir ve bu nedenle bu alt boyuttan yüksek puan alan bireylerin kendilerinden ve yaşamlarından memnun olacağı ve benlik saygılarının da yüksek olacağı düşünülmektedir (Yıldırım, 2015). Sonuçlar beklendik ve literatür ile tutarlıdır.

Kişiler arası ilişkiler alt boyutunda demokratik tutum alt boyutu ile benlik saygısı alt boyutunun yordayıcı olmasından yola çıkarak öncelikle anne baba tutumlarının ardından da benlik saygısının duygusal zeka üzerinde bu boyut için belirleyici olduğu söylenebilir. Lopes, Salovey ve Straus (2003)' un yapmış oldukları bir araştırmada; duygusal zeka düzeyleri yüksek olan bireylerin, diğer bireylerle olumlu iletişim kurdukları, anne-babalarının desteğine sahip oldukları ve arkadaşlarıyla daha az sorun yaşadıkları şeklindeki bulguları ve araştırmamızın literatür kısmında da aktarıldığı gibi anne babanın çocukları ile kurdukları iletişimin ve desteğinin duygusal zeka ve benlik saygısının gelişimleri üzerindeki önemi yapılan literatür araştırmaları ile birlikte araştırmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir (Deniz ve Yılmaz, 2016).

Kişisel farkındalık alt boyutunda demokratik tutum, benlik saygısı ve otoriter tutum denkleme sırası ile yordayıcı olarak girmiştir. Kişisel farkındalık alt boyutu; kişinin kendini gerçekleştirmesini, kendine karşı saygısını, kararlılığını, duygusal benlik bilincini ve bağımsızlığını içerir. Bu boyutu güçlü olan kişiler, kendileri hakkında olumlu benlik saygısına sahip, hayatı ve olayları olumlu değerlendirebilen insanlar olarak tanımlanabilirler (Basım, Güler ve Şahin, 2009). Otoriter tutumun kişisel farkındalık üzerinde negatif etkisi olduğu söylenebilir. Otoriter ailelerde çocuktan pasif, kendini ifade etmeyen ve itaatkar bir birey olması beklenir, çocuğun duygu, düşünce, istek ve beklentileri göz ardı edilir (Özgüven, 2001). Bu doğrultuda otoriter tutumun negatif olarak denkleme girmesinden yola çıkarak ergende farkındalığı düşüreceği, çocuklarını destekleyen, fikirlerin açıkça ifade edildiği demokratik anne baba tutumunu benimsemiş ailelerde kişisel farkındalığı arttırmakla birlikte benlik saygısını da olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir ve daha önce aktarıldığı gibi sonuçlar beklendik ve literatür ile tutarlıdır.

Stres yönetimi kişinin bireyin stresli durumları etkili ve yapıcı bir şekilde yönetebilmesini ve tepkilerini kontrol edebilmesini içermektedir (Bar-On, 2006). Bu alt boyutta benlik saygısı yordayıcı olarak karşımıza ilk çıkan değişken olmuştur ve daha sonra sırası ile demokratik tutum ve koruyucu istekçi tutum girmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere stres yönetimi için ilk faktör benlik saygısı iken anne baba

tutumları ikinci yordayıcı olarak karşımıza çıkmış, anne baba tutumlarından koruyucu istekçi tutum ise stres yönetimini negatif etkilemiştir. Çocuklarının yanlış yapmasından korkan ebeveynler onları korkuttuklarında veya korumacı yaklaşarak onlar yerine adımlar attıklarında, duygularını yönetme becerisi zayıf, kendi kararlarını alamayan, dürtüsel ya da içine kapanık çocuklar yetişmektedir (Ertürk, 2008). Bu durumun da ergenlerde kaygıyı arttıracak ve stres yönetimini düşürecek düşünölmektedir. Topuksal'ın (2011)'de yaptığı araştırması demokratik anne baba tutumuna sahip öğrencilerin duygusal zekanın kişilerarası ilişkiler, stres yönetimi ve uyum boyutlarında yüksek puan aldıklarını belirtmesi araştırmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Demokratik anne baba tutumuna sahip bireylerin kişilerarası, stres yönetimi ve genel ruh hali puanları, kişilerarası ilişkileri korumada başarılı olduklarını, empati kurabildiklerini, duygu ve düşüncelerini durumlara göre ayarlayabildiklerini, grup içerisinde işbirlikçi olduklarını, stresli durumlar karşısında çözüme yönelik davranışlar geliştirebildiklerini göstermektedir (Bar-On, 2006).

Şartlara ve çevreye uyum alt boyutu, günlük hayatta karşılaştıkları sorunlara esnek ve gerçekçi yaklaşan bireylerdir ve problemleri tanımlamada, çözüm yollarına ulaşmada sıkıntı yaşamazlar. Duygusal zekanın şartlara ve çevreye uyum alt boyutunda anne baba tutumları ilk olarak yordayıcı çıkmış ve ardından da benlik saygısı değişkeni denkleme girmiştir. Freeman (2000) demokratik tutumu benimseyen ailelerin, duygusal özgürlük ve yeni tecrübeler sağlayacak ortamlar sunarak çocuklarının ruh sağlığını koruyup yaratıcı düşüncelerine olanak sağladığını belirtmiştir. Anne ve babalarının tutumlarını demokratik olarak algılayan ergenler, gördükleri şartsız sevgi ve saygı nedeniyle olumlu benlik kavramı geliştirme ortamı bulurlar. Buna karşılık çocuğun ancak istenilen davranışları yerine getirdiği zaman kabul gördüğü, sevginin pekiştirici olarak kullanıldığı, çocuğun kendi hakkında kararlar alabilecek güçte görülmediği aile ortamında benlik ve ideal benlik kavramlarının en düşük düzeyde olduğu belirtilmiştir (Abacı, 1986; akt., Afat, 2013). Yine Şimşek (2006)'in yaptığı araştırmada demokratik ana-baba tutumlarıyla duygusal zekanın tüm alt boyutları (kendinin farkında olma, duygularının farkında olma, sosyal beceri, duygularını yönetme ve empati) arasında anlamlı ilişkiler bulmuştur.

Yapılan çalışmalardan da anlaşılacağı gibi anne baba tutumları çocuğun duygusal gelişimi ve kişilik gelişimi üzerinde en önemli unsurdur.

Literatür kısmında aktarıldığı gibi, günümüzde yüz yüze kurulan ilişkilerin yerini teknolojinin alması ile duygularını sanal ortam üzerinden aktaran bir nesil yetişmektedir. Tüm bu süreçte gelişim dönemleri içerisinde kişiliğin oluştuğu ve duygusal yeterliliklerin ön plana çıktığı ergenlik döneminde, benliğin sağlam oluşumu, duygusal becerilerin kazanılması ve geliştirilmesi bakımından anne babalara çok büyük sorumluluk düşmektedir. Araştırma sonucu da yapılan araştırmalar doğrultusunda araştırmanın amacını destekler niteliktedir.

Bu çalışmanın sınırlılıkları mevcuttur. Örneklemin yeterince büyük olmaması nedeniyle farklı okullarda öğrenim gören ergenleri araştırmanın değişkenleri açısından karşılaştırmak mümkün olmamıştır. İleriki çalışmalarda bu karşılaştırmanın yapılması anne baba tutumlarına ve benlik saygılarına göre değişkenlerin farklılaşp farklılaşmadığı konusunda bilgi sağlayıcı olabilir. Ayrıca ileriki çalışmalarda devlet okullarında eğitim gören ergenlerle söz edilen ve benzer değişkenler arasında karşılaştırma yapılması, algılanan anne baba tutumlarının ergenlerin benlik saygılarını ve duygusal zekalarına etki eden değişkenleri ortaya çıkarması açısından yararlı olabilir. Sonuç olarak bütün bu sınırlılıklara rağmen bu çalışma araştırmacıların bilgisi dahilinde olan ve özel okulda öğrenim gören ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile benlik saygısı ve duygusal zekaları ile ilişkisini ortaya koyan bir çalışmadır.

4.1. Sonuç, Sınırlılıklar ve Öneriler

Araştırmada, duygusal zeka düzeyleri kişisel farkındalık (duygusal öz farkındalık, girişkenlik, öz saygı, öz-gerçekleştirme ve bağımsızlık), kişiler arası ilişkiler (empati, kişilerarası ilişkiler ve sosyal sorumluluk), şartlara ve çevreye uyum (gerçeklik değerlendirmesi, esneklik ve problem çözme), stres yönetimi (strese tolerans ve dürtü kontrolü) ve genel ruh hali (mutluluk ve iyimserlik) boyutlarını oluşturan bulgular beş ana boyutun başlığı altında gruplandırılmış ve tartışılmıştır.

Çalışma sonucunda duygusal zekanın alt boyutları üzerinde, ergenlerde benlik saygısı ve demokratik tutumun pozitif yönde anlamlı ilişkisi olduğu, koruyucu tutum ve otoriter tutumun duygusal zeka ile negatif yönde anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür.

Çalışma aynı zamanda bazı sınırlılıklara sahiptir. Öncelikle araştırmanın örneklem sayısının sınırlı olması araştırmanın genellenememesine neden olmaktadır.

Ergenlerin algıladıkları anne-baba tutumu, benlik saygısı ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinin planlandığı bu araştırmanın verileri İstanbul ili Kadıköy ilçesine bağlı İstek Özel Acıbadem Ortaokulu'nda öğrenim gören sosyo-ekonomik düzeyi orta veya yüksek ergenlerden elde edildiği için yapılacak genelleme de ancak benzer gruplar için geçerli olabilir.

Araştırma kapsamında incelenecek olan benlik saygısı, algılanan anne-baba tutumu ve duygusal zeka, söz konusu kavramları ölçtüğü düşünülen, "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği", "Anne-Baba Tutum Ölçeği" ve "Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği" ölçeklerinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

Kullanılan ölçüm araçları kişinin bildirimine dayalıdır, bu nedenle kişilerin sorulara verdiği cevapların doğruluğundan şüphe edilebilmesine neden olmakta ve bu durum bulguların doğruluğuna duyulan güveni olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Anne baba tutumlarının, ergenin gelişiminde ve topluma kazandırılmasında ne kadar önemli olduğunu vurgulamak amaçlı yapılmış olan bu çalışma sonucuna dayanarak;

Anne ve babalar çocuk sahibi olmaya hazırlandıkları süreçte ve çocuk sahibi olduktan sonra çocuklarını, duygularını toplumda açıkça ifade edebilen, aynı zamanda mutlu, ruh sağlığı yüksek bireyler yetiştirebilmeleri adına, çocuğun kişiliği üzerinde çok önemli bir yere sahip olduklarını vurgulayan, tutum ve doğru davranış şekillerini içeren anne baba eğitimleri verilebilir.

Eğitim açısından duygusal zekanın en önemli doğurgularından biri geliştirilebilir olmasıdır. Yapılan araştırmalar duygusal zeka odaklı program geliştiren okulların daha güvenli hale geldiğini göstermektedir. Bu durumdan yola çıkararak;

Duygusal zekanın bireyin sosyal yaşamı göz önüne alınarak okul içerisinde uygulanacak çeşitli ölçüm teknikleri ile sosyal beceri grupları düzenlenebilir, velilere ve öğretmenlere yönelik çalışmalar yapılarak yetişkinlerin de faydalanabileceği duygusal zekayı arttırıcı programlar düzenlenebilir. Ergenlerin vakit geçirdiği okul vb. sosyal ortamlarda duygusal zeka gelişimine yönelik çalışmalar ve programlar geliştirilebilir.

Öğretmenlere duygusal zekanın önemini vurgulayan eğitim ve seminerler verilebilir, bu becerileri eğitim ve ğretim içerisinde kullanabilecekleri ortamlar yaratılabilir, sınıflar bu doğrultuda düzenlenebilir.

Günümüzün gelişen ve değişen teknolojisinde, toplumsal ilerlemeye katkı sağlayacak yeni kuşaklara bu becerileri kazandırmak ya da var olan beceri potansiyellerini geliştirmek gereklidir. Bu nedenle duygusal zeka ile ilgili olarak ileride yapılacak çalışmaların son derece önemli ve gerekli olduğu dşnlmektedir. Bu bağlamda dünya literatüründe olduğu gibi Türkiye'de de duygusal zekanın yapısını inceleyen çalışmalara önem verilmeli ve eğitim alanlarında ders saatleri çocukların duygusal zeka ve benlik saygılarını geliştirecek yönde düzenlenerek okul aile vb. Çocuğun vakit geçirdiği sosyal evre ile işbirliği içerisinde olunmalıdır.

KAYNAKLAR

Adams, J. F. (2000). *Ergenliği anlama*. (Çev.) Bekir Onur. Ankara: İmge Yayınları.

Afat, N. (2013). Çocuklarda üstün zekanın yordayıcı olarak ebeveyn tutumları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 155-168.

Akboy, R. (2000). *Eğitim psikolojisi*. İzmir: Mikro Yayınları.

Akboy, R. (2005). *Eğitim psikolojisi ve çoklu zeka*. İzmir: Dinazor Kitabevi.

Aksaray, S. (2003). *Ergenlerde benlik saygısı geliştirmede beceri eğitimi ve aktivite merkezli programların etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Aktaş, S. (2011). *9. sınıfta anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya

Akyol, K. A. (2002). Yatılı bölge okullarında okuyan çocukların benlik kavramlarının incelenmesi. *Çukurova Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 1-6.

Alisinanoğlu, F. (2003). Anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (çocukların denetim odağı ile anne tutumları). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1).

Andiç, S. (2013). *Ergenlik döneminde zihni meşgul eden konularla ilişkili değişkenler: bağlanma tarzları, öz şevkat ve psikolojik belirtiler*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ashgari, M. S., Besharat, M. A. (2011). The relation of perceived parenting with emotional intelligence. *Procedia- Socail Behavioral Sciences*, 30, 321-235.

Aslan, E. (1992). Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkileri. *Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 7-14.

Aslan, H. (2006). *Çalışanların iş doyumunu düzeylerine göre depresyon benlik saygısı ve denetim odağı algısı değişkenlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Bacanlı, H. (2004). Sosyal ilişkilerde benlik (kendini ayarlama psikolojisi). *Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları*, İstanbul.

Bakır, B. (2015). *Üstün zekalı olan ve üstün zekalı olmayan öğrencilerin benlik algısı ve ebeveynlerinin çocuk yetiştirme stilleri üzerine bir yapısal eşitlik modellemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.

Baltaş, Z. (2006). *Duyusal zekâ*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Balat, G. U., Akman, B. (2004). *Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (14)2, 175-18.

Bar-On, R. (2006). The Bar-on model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema*. 18, 13-2.

Bartle, S. E., Anderson, S. A., Sabatelli, R. M. (1989). A model of parenting style, adolescent individuation and self-esteem: Preliminary findings. *Journal of Adolescent Research*. 4, 283-298.

Baumrind, D. (1972). An exploratory study of socialization effects on black children: Some black white comparisons. *Child Development*, 43, 261-267.

Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monograph*. 4, 1-103.

Baymur, F. (1994). *Genel psikoloji*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Baymur, F. (1990). *Genel psikoloji*. (9. Baskı) İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Beceren, E. (2002). *Duygusal zeka, personal excellence*. Rota Yayın Yapım Tanıtım.

Buri, J. R. (1989). Self esteem and appraisals of parental behaviour. *Journal of Adolescent Research*, 4(1), 33-49.

Brack, C. J. Orr, D. P., Ingersoll, G. (1988). Pubertal maturation and adolescent self esteem. *Journal Of Adolescent Health Care*, 9, 280- 285.

Buri, J. R., Kirchner, P. E., Walsh, J. M. (1987). Familiar correlates of self-esteem in young american adults. *The Journal of Social Psychology*, 127, 583–588.

Butler, Gillian, Mcmanus, Freda (1998). *Psikolojinin ABC'si*. (Çev: Zeliha İyidoğan Babayiğit). İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

Carducci, B. (2000), Shyness: The new solution. *Psychology Today*, 3 (1).

Ceral, S., Dağ, İ. (2005). Ergenlerde algılanan anne-baba tutumlarına bağlı benlik saygısı, depresiflik ve genel psikolojik belirti düzeyi farklılıkları. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji (3P) Dergisi*, 13(4), 233-241.

Champoux, J. E. (2006). *Organizational behaviour: Integrating individuals, groups and organizations*. USA: Thomson South Western.

Ciarrochi, J. V., Chan, A. Y., Caputi, P. (2000). A critical evaluation of the emotional intelligence construct. *Personality and individual differences*. 28(3), 539-561.

Ciarrochi, J. V., Chan, A., Bajgar, J. (2001). Measuring emotional intelligence in adolescents. *Personality and Individual Differences* 28, 539-561, 31(7), 1105-1119.

Cooper, R. K., Sawaf A. (2000). *Liderlikte duygusal zeka*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Cooper, R., Sawaf, A. (1997). *Liderlikte duygusal zekâ: yönetim ve organizasyonlarda duygusal zekâ* (Çev: B. Ayman). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Coopersmith, S. (1967). *The antecedents of self-esteem*. San Fransisco, W. H. Freeman.

Crocker, J., Brook, A. T., Niiya, Y., Villacorta, M. (2006). The pursuit of self esteem: contingencies of self worth and self regulation. *Journal of Personality*, 74 (6), 1749-1772.

Cüceloğlu, D. (2002). *Keşke'siz bir yaşam için iletişim*. (1. Basım), İstanbul: Remzi Kitabevi.

Cüceloğlu, D. (1997). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çakar, U., Arbak, Y. (2004). *Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu zeka ilişkisi ve duygusal zeka. emotional intelligence: The changing relationship of emotion-intelligence under modern approaches*.

Çakır, İ. (2009). Eğitimde yeni bir yaklaşım: Çoklu zeka kuramı. *Eğitim Bilim Dergisi*.

Çeçen R. A., (2008). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordamada bireysel bütünlük (tutarlılık) duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 4(1), 19-30.

Çevik, B. G., Atıcı, M. (2009). Lise 3.sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*.

Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adölesanlarda benlik saygısı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi Psikiyatri ABD, Ankara.

Dağ, Ş. (2005). Televizyon programlarındaki şiddet içeriğinin, müstehcenliği ve mahremiyet ihlallerinin izleyicilerin ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri. *Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Özel Çalışma Grubu Raporu*.

Dağlı, M. E. (2006). *Ergenlikte zeka bölümü, duygusal zeka ve akademik başarı arasındaki ilişki*. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Darling, N., Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.

Deeper, J., K., Vansteenkiste, M., Soenens, B., Loeys, T., Mabbe, E., Gargurevich, R. (2015). Autonomy- supportive parenting and autonomy- supportive sibling interactions: the role of mother's and siblings' psychological need satisfaction. *Personality and Social Psychology Bulletin*, Vol, 41 (11), 1590-1604.

Demiriz, S. ve Öğretir, D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-12.

Deniz, M., E., Yılmaz, E. (2016). Üniversite öğrencilerinde duygusal zeka ve stresle başa çıkma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 25.

Dinçel, E. (2006). *Ergenlik dönemi gelişimsel ödevleri ve psikolojik problemler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Dinçer, B. (2008). *Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeyde lise ikinci sınıfa devam eden ergenlerin anne baba tutumlarını algılamaları ile arkadaşlık ilişkilerinin incelenmesi*. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Driscoll, L. C. (2013). *Parenting styles and self esteem*. Scripps Senior Theses.

Duru, A. (1995). *İlkokul 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Düzgün, E. (2004). *Mimari tasarım eğitiminde "başarı yönelimi" nin ölçülmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Dwairy, M. (2004). Parenting styles and mental health of arab gifted adolescents. *Gifted Child Q*; 48: 275286.

Dwairy, M., Achoui, M, Abouserie, R., Farah, A., (2006). Parenting styles, individuation and mental health of arab adolescents: A *Third Cross-regional research study*. *J. Cross-Cultural Psychology*, 37(3), 262-272.

Eisenberg, N., Cumberland, A., Spinrad, T. L. (1998). *Parental Socialization of Emotion*, 9 (4), 241-273.

Erbil N., Divan Z., Önder P., (2006). Ergenlerin benlik saygısına ailelerin tutum ve davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum kültür ve Araştırma Dergisi*, 8(3), 10.

Erkan, S., Kaya, A. (2005). *Grupla psikolojik danışma ve rehberlik programları*. Ankara: Pagem A Yayıncılık.

Erkuş, A. (1994). *Dictionary of psychological terms*. Ankara: Doruk Publishing House.

Erkuş, A., Günlü, E. (2008). Duygusal zekanın dönüşümcü liderlik üzerine etkileri. *İşletme Fakültesi Dergisi*, (9) 2, 187-209.

Ertürk, B. (2008). *Demokratik Tutumun Benimsendiği Aile Ortamı*. http://www.bizimaile.com/?page=article_view&article_id=603 (22.05.2009).

Fanaj, N., Melonashi, E., Shkemi, F. (2015). Self esteem and hopelessness as predictors of emotional difficulties: A cross sectional study among adolescents in Kosovo. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 222-233.

Feldman, R. S. (1996). *Understanding psychology*. ABD: McGraw Hill Inc.

Felson, R. B., Zielinski, M. A. (1989). Children's self esteem and parental support. *Journal of Marriage and the Family*, 51, 727-735.

Freeman, J. (2000). Families, the essential context for gifts and talents. In K.A. Heller, F.J. Monks, R. Sternberg and R. Subotnik. *International Handbook of Research and Development of Giftedness and Talent*. Oxford: Pergamon Press, 573-585.

Gander, M. J., Gardiner, H. W. (1995). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (2. Baskı), (Çev: Prof. Dr. Ali Dönmez, Doç. Dr. Nermin Çelen, Prof. Dr. Bekir Onur). Ankara: İmge Kitapevi.

Gardner, H. (1983). *Frames of mind*. New York: Basic Books.

Gecas, V. Schwalbe, M. L. (1986) Parental behavior and adolescent self-esteem. *Journal Of Marriage And Family*. (48)1, 37-46.

Gecas, V. (1971). Parental behavior and dimensions of adolescent self-evaluation. *Sociometry*, 34, 466-482.

Gençtan, E. (2000). *Psikanaliz ve sonrası*. (9. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Gilovich, T., Keltner, D., Nisbett, R. (2006). *Social Psychology*. Newyork: W. W. Norton & Company.

Goleman, D. (2006). *Emotional intelligence*. Bantam Books, Newyork.

Goleman, D. (2000). *İş başında duygusal zekâ*. İstanbul: Varlık Yayınları.

Goleman, D. (1995). *Duygusal zeka neden IQ'dan daha önemlidir?* (Çev: Banu Seçkin Yüksel) (33.Baskı). İstanbul: Varlık Yayınları.

Parenting and children's internalization of values: A Handbook of Contemporary Theory (pp. 135-161). New York: Wiley.

Grove, G. A. (1980). Parental behavior and self esteem in children. *Psychological Reports*, 47, 499-502.

Güçray, S. S. (1998). Bazı kişisel değişkenler, algılanan sosyal destek ve atılmanın karar verme stratejilerine etkisi. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2(2), 7-16.

Güler, İ. (2013). *Kentli ön ergen (12-14 yaş) Öğrencilerin ebeveynleri ile zıtlama-çatışma nedenleri üzerine bir araştırma*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Güneysu, S., Bilir Ş. (1988). Üniversite gençlerinin kendini-kabul düzeyine algılanan anababa tutumlarının etkisi. *Psikoloji Dergisi*, 6(22):127-133.

Güngören, E. (1994). İletişim Yayınları.

Gürses, G. (2007). *İlköğretim çağı çocuğunun genel özellikleri ve bu çağda yaygın biçimde görülen sorunlar*. <http://g.gurses.tripod.com>

Haktanır, G., Baran, G. (1998). Gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne baba tutumlarını algılamalarının incelenmesi. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*. 5(3), 134-141.

Hanımoğlu, E. (2010). *Seviye belirleme sınavına girecek olan ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde sınav kaygısı, mükemmeliyetçilik ve anne-baba tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Hay, I., Ashman, A. F. (2003). The development of adolescents' emotional stability and general self concept: The interplay of parents, peers, and gender. *International Journal of Disability, Development and Education*, 50, 77-91.

Herz, L., Gullone, E. (1999). The relationship between self esteem and parenting style: a cross cultural comparison of Australian and Vietnamese Australian adolescents. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 30, 742-7.

Hesari, Z. K. N., Hejazi, E. (2011). The mediating role of self esteem in the relationship between the authoritative parenting style and aggression. *Procedia-Social Behavioral Sciences*, 1724-1730.

İkiz, F. E. (2000). *Farklı liselerdeki ergenlerin benlik saygısı, akademik başarı ve sürekli kaygı düzeyi arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

İşmen, E. (2001). Duygusal zeka ve problem çözme. *Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13, 111-124.

Johnson, B. M., Shulman, S., Collins, W. A. (1991). Systemic patterns of parenting as reported by adolescents. developmental differences and implications for psychosocial outcomes. *Journal of Adolescent Research*, 6, 235-252.

Kağıtçıbaşı, Ç., Sunar, D., Bekman, S. (2001). Longterm effects of early intervention: Turkish low income mothers and children. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 22, 333-361.

Kansu, N. (2007). *Okullarda duygusal zekâ*. Personal Excellence.

Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara.

Kayaalp, L. (1999). *Çocuk ve Ergenlerde Depresyon, Somatizasyon ve Psikiyatrik Aciller Sempozyumu*. 59-61, İstanbul.

Kırtıl, S. (2009). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi*. Doktora tezi, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Kocayörük, E. (2012). Öz belirleme kuramı açısından ergenlerin anne baba algısı ile duyuşsal iyi oluşları arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 4(37), 24-37.

Konrad, S., Hendl, C. (2003). *Duygularla güçlenmek*. (Çev: M. Taştan). İstanbul: Hayat Yayınları.

Kula, N. (2001). *Kimlik ve din*. İstanbul: Ayışığı Yayınları.

Kulaksızoğlu, A. (2016). *Farklı gelişen çocuklar*. (3. Basım). İstanbul: Nobel Yayıncılık.

Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik psikolojisi*. (13. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik psikolojisi*. (6. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kulaksızoğlu, A. (1999). *Ergenlik psikolojisi*. (2. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kurşun, M. (1998). *Elazığ'da iki farklı lisedeki öğrencilerin aile sorunlarının benlik saygısı üzerine etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Kuzgun, Y. & Eldeleklioğlu, J. (2005). *Anne-baba tutumları ölçeği*. (Ed: Yıldız Kuzgun Ve Feride Bacanlı). *Pdr'de kullanılan ölçekler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Y., (2000). *İlköğretimde mesleki gelişim* (Ed:Yıldız Kuzgun). İlköğretimde rehberlik (ss.125-153). Ankara: Nobel Yayın.

Kuzgun, Y. (1972). *Anne-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Lamborn S. D, Mounts, S. N., Steinberg L., Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development (62)5*, pp. 1049-1065.

Lekaviciene, R. & Antiniene, D. (2016). High emotional intelligence: Family psychosocial factors. *Social and Behavioral Sciences, 217*, 609-617.

Lightfoot, C., Cole, M., Cole, S. (2009). *The development of children*. (6th Edition). Worth Publishing.

Lopes, P. N., Salovey, P., Straus, R. (2003). Emotional intelligence, personality and the perceived quality of social relationships. *Personality and Individual Differences, 35*, 641-658.

Maccoby, E. E., Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family Parent- Child interaction. In P.H Mussen & E. M. Hetherington (Eds.). *Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development*, 1-101 NewYork: Wiley.

Martinez, I., Garcia, J. F. (2007). Impact of parenting styles on adolescents' self esteem and internalization of values in Spain. *The Spanish Journal of Psychology, 10 (2)*, 338- 348.

Mayer, J. D., Salovey, P., Cruso, D. (2000). *Models of emotional intelligence handbook of emotional intelligence*. Cambridge University Press. İngiltere.

Mayer, J. D., Cobb, C. D. (2000). Educational policy on emotional intelligence: Does it make sense?. *Educational Psychology Rewiev, 12(2)*, 163-183.

Mayer, John D., Salovey, Peter. (1997). What is emotional intelligence? P.Salovey ve D. Sluyter (Ed.) *Emotional Development and Emotional Intelligence: Implications for Educators*, New York: Basic Books, 3-31.

Mihaela, S. (2014). *The effects of the growth environment on the adolescents' self esteem, general intelligence and emotional intelligence*. Hyperian University, Psychology and Educational Sciences Department of Psychology, 864-867.

Mishar, R., Bangun, Y. (2014). *Create the EQ modelling instrument based on goleman and bar-on models and psychological defense mechanisms*. School of Business Management, Bandung Institute of Technology, 394-406, Indonesia.

Mogonea ,F. R., Mogonea, F. (2014). *The role of the family in building adolescents' self esteem*. Universty of Craiova, Social and Behavioral Sciences, Romania. 189-193.

Morris, A. S., Silk , J. S., Steinberg, L., Myers, Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 361-388.

Nastasa, L. E., Sala, K. (2012). Adolescents emotional intelligence and parental styles. *Procedia, Social Behavioral Sciences*, 33, 478-482.

Nelson-Jones, R. (1982). *Danışma psikolojisi kuramları*. (Çev: Fisun Akkoyun, Veli Duyan, Süleyman Doğan, Berrin Eylen, Fidan Korkut).

Odabaşı, B. (2013). İlköğretim 2. kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin ana baba tutumları açısından incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2(3).

Odacı, H., Çıkrıkçı, Ö. (2012). University students' ways of coping with stress life satisfaction and subjective well being. *The Online Journal Of Counselling and Education*, 1 (3).

Onur, B. (2006). *Çocuk ve ergen gelişimi*. Ankara: İmge Kitabevi.

Onur B. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi*, Ankara: İmge Kitabevi.

Orth, U., Trzesniewski, K. H., Robins, R. W. (2010). Self esteem development from young adulthood to old age: a cohort- sequential longitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98 (4), 645-658.

Otrar, M., Demirbilek, M. (2013). Ebeveynleri birlikte olan ergenler ile parçalanmış aileye sahip ergenlerin benlik saygıları ve atılganlık düzeyleri üzerine bir inceleme. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi*. 2 (2), 21-40.

Özabacı, N. (2006). *Emotional intelligence and family environment*.

Özbay, H. M. (2000). *Ruh sağlığı ve hastalıkları kliniğine başvuran ergenlerin kendilerini algulamalarıyla başvurmamışların kendilerini algulamalarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özben, Ş., Argun, Y. (2002). Okul öncesi çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili değişkenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 18-28.

Özdemir, N., K. (2016). *DeneySEL bir çalışma: bibliyopsikolojik danışmaya dayalı özgüven geliştirme programının 6.sınıf öğrencilerinin özgüven düzeylerine etkisi*. ODTÜ geliştirme Vakfı Özel Ortaokulu, Ankara.

Özdemir, M., Dilekmen, M. (2016). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin duygusal zeka ve yaşam doyumlarının incelenmesi*. Sakarya Üniversitesi, 98-113.

Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.

Özkan, İ. (1987). *Benlik saygısını etkileyen etmenler*. *Düşünen Adam* (1994), 7(3), 4-9.

Palabıyıköğlu, R., (2000). *Kişilik gelişiminde temel kavramlar*. (2.Baskı). H.D. Özgüven (eds). Ankara: Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Antıp A.ř. Tıp Kitapları ve Bilimsel Yayınları.

Palmer, B., Donaldson, C., Stough, C. (2002). *Emotional intelligence and life satisfaction*. Organisational Psychology Research Unit, Neuropsychology Laboratory, School of Biophysical Sciences and Electrical Engineering, Swinbourne University of Technology, Australia.

Paunescu, C., Pitigoi, G., Gagea, G., Paunescu, M. (2014). Study on the self-evaluation of self esteem among young adults. *Procedia- Socail Behavioral Sciences*, 705-709.

Passons W. A. (1975). *Gestalt approaches in counseling*. New York, Holt, Rinehart and Winston, 183-185.

Preethi, C., Rosa, M. C. (2012). A study on parenting styles in relation to stress and self esteem. *International Journal of Teacher Educational Research*.

Ramsden, S. R., Hubbard, J. A (2002). Family expressiveness and parental emotion coaching: their role in children's emotion regulation and ağression. *Journal of Abnormal Child Psychology*.

Reitman, D., Rhode, C. P., Hubb, S. D. A., Altobello, C. (2002). Development and validation of the parental authority questionnaire - Revised. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 24.

Rhee S., Chang J., Rhee J. (2003). Acculturation, communication patterns and self esteem among Asian and Caucasian American adolescents. *Adolescence*, 749-768.

Sağlam, M. (1997). *Beynin kimliği ve becerileri*. İstanbul: Denge Yayınları.

Salovey, P., Mayer, J.D. (1990). "Emotional intelligence" imagination, cognition and personality, 9, 185-211.

Sarıkaya, A. (2015). *14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Schutte, N. S. (2002). *Characteristic emotional intelligence and emotional well-being*. *Cognition and emotion*. 16 (6), 769-785.

Schutte, N. S. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality And Individual Differences*. 25, 167-177.

Sevinç, M. (2005). *Kendine güven ve başarı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Sezer Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne Baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-19.

Singh, A., Modi, R. (2012). Impact of nuclear and joint family on emotional intelligence among intelligence adolescents. *2nd Indian Psychological Science Congress*, Chandigarh, 181.

Steinberg, R. J. (1997). The concept of intelligence and its role in lifelong learning and success. *American Psychologist* 52 (10), 1030-31.

Şahin, G. R. (2006). *Bireylerin proaktif kişilik yapısı ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Şahin N., Güler M., Basım N. (2009). A tipi kişilik örüntüsünde bilişsel ve duygusal zekanın stresle başa çıkma ve stres belirtileri ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(3), 243-254.

Şendil, Gül. (2003). *Çocuk, ergen ve anne baba*. İstanbul: Çantay Yayınları.

Şentürk, S. S. (2010). *Liseli ergenlerin yalnızlık algısının sosyal beceri, benlik saygısı ve kişilik özellikleri bağlamında değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Shapiro, L. E. (1997). *How to raise a child with a high eq: a parent's guide to emotional intelligence*. New York: HarperCollins.

Şimşek, D. (2010). *Yatılı ilköğretim bölge okulu ve ailesi yanında kalan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, sosyal destek algıları ve yaşam doyumlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Şimşek, A. (2006). *Duygusal zekanın ana baba tutumunun ve doğum sırasının tercih edilen liderlik tarzına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Toktamış, A. (2008). *Erinlik dönemi öğrencilerinin ebeveyn tutumları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Topuksal, D. (2011). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin ana baba tutumları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Troshikhina, E., G., Manukyan, V., R. (2016). Self esteem and emotional development of young children in connection with mothers' parental attitudes. *Annual International Scientific Early Childhood Care and Education, ECCE, Russia*.

Ticusan, M. (2012). *Low self esteem, premise of depression appearance at adolescents*. University of Spiru Haret, Romania.

Tire, Y. (2011). *Ön ergenlerde olumlu olumsuz mükemmeliyetçilik ile algılanan anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Tuzgöl, M. (1998). *Ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Quoss, B., Zhao, W. (1995). Parenting styles and children's satisfaction with parenting in china and the united states. *Journal of Comparative Family Studies*, 26, 265-280.

Weisinger, H. (1998). *Emotional intelligence at work*. San Francisco: Jossey-Bass.

Woitaszewski, S. A. (2000). *The contribution of emotional intelligence to the social and academic success of gifted adolescents*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ball State University, Muncie, Indiana.

Yaşarsoy, E. (2006). *Duygusal zeka gelişim programının, eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerin davranış problemleri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Yavuzer, H. (2006). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2005). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2000). *Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (1986). *Aile ve çocuk*. (5. Basım), İstanbul: Ak Yayınları.

Yeşilyaprak, B. (2003). *Çalışan anne ve çocuk*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Yıldırım, Y. S. (2015). *Lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının yordayıcıları olarak anne baba tutumları ve duygusal zeka*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Yılmaz, R. (2003). *Duygusal zeka ve din öğretimi*. Basılmamış Doktora Tezi. Ankara.

Yiğit, H. (2010). *Ergenlerin benlik saygılarının yaşam doyumu ve bazı özellik nitelikleri açısından incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Yörükoğlu, A. (2007). *Ulusal çocuk ve ergen ruh sağlığı politikaları 2. çalıştay. çocuk ve gençlik ruh sağlığı dergisi, Turkish journal of child and adolescent mental health, 14 (1), 57-66*. Türkiye.

Yörükoğlu, A. (1990). *Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar*. İstanbul: Özgür Yayıncılık.

Yörükoğlu, A. (1985). *Gençlik çağı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yücel, Y. (2013). *Ortaokul öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumlarının, benlik saygısı ve öğrenilmiş çaresizlik ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zakeri, H. (2011). *Parenting Styles and Self-Esteem*. Universtiy of Shiraz, Department of Educational Psychology, Iran. 758-761.

EKLER

EK-1

Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU	
Sevgili öğrenciler,	
Aşağıdaki kişisel bilgi formu bilimsel bir araştırmada kullanılmak amacıyla hazırlanmıştır. Sorulara vermiş olduğunuz yanıtlar gizli tutulacaktır. Lütfen tüm sorulara içtenlikle yanıt veriniz. Katkılarınız için teşekkürler.	
Yaş:	
Cinsiyet: ()Kız ()Erkek	
Sınıf: () 5. sınıf () 6.sınıf () 7.sınıf () 8. Sınıf	
Ailede kaçınıcı çocuksunuz?:	()İlk ()İkinci ()Üçüncü ()Dördüncü ve üzeri
Babanızın eğitim durumu:	() Okur-yazar değil () Okur-yazar () İlkokul mezunu () Ortaokulu mezunu () Lise mezunu () Üniversite mezunu ()Yüksek lisans, doktora
Annenizin eğitim durumu:	() Okur-yazar değil () Okur-yazar () İlkokul mezunu () Ortaokulu mezunu () Lise mezunu () Üniversite mezunu ()Yüksek lisans, doktora
Anne baba:	()Beraber ()Boşanmış ya da ayrı
Sosyo-ekonomik düzeyinizi nasıl algılıyorsunuz?	()Düşük ()Orta ()Yüksek

EK-2

Anne Baba Tutum Ölçeği

ANNE BABA TUTUM ÖLÇEĞİ					
Açıklama: Lütfen aşağıdaki sorulara anne ve babanızın size karşı tutumunu değerlendirerek en uygun bulduğunuz cevabı işaretleyiniz. Hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.	Hiç Uygun Değil	Pek Uygun Değil	Biraz Uygun	Çok Uygun	Tamamen Uygun
1) Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.	1	2	3	4	5
2) Çok yönlü biri olarak büyümem için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.	1	2	3	4	5
3) Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil, kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.	1	2	3	4	5
4) Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.	1	2	3	4	5
5) Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.	1	2	3	4	5
6) Arkadaşlarımı eve çağırma izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranır.	1	2	3	4	5
7) Elinden geldiği kadar, her konuda benim fikrimi almaya özen gösterir.	1	2	3	4	5
8) Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden daha iyi olduklarını söylerdi.	1	2	3	4	5
9) Bana hükmetmeye çalışır.	1	2	3	4	5
10) Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.	1	2	3	4	5
11) Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.	1	2	3	4	5
12) Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranırdı.	1	2	3	4	5
13) Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.	1	2	3	4	5
14) Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.	1	2	3	4	5
15) Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.	1	2	3	4	5
16) Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.	1	2	3	4	5

	Hiç Uygun Değil	Pek Uygun Değil	Biraz Uygun	Çok Uygun	Tamamen Uygun
17) Sevmediğim yemekleri, bana yarayacağı düşüncesiyle, zorla yedirirdi.	1	2	3	4	5
18) Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.	1	2	3	4	5
19) Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile her gittiği yere beni de götürür, evde yalnız kalmamdan kaygılanırdı.	1	2	3	4	5
20) Evde bir konu tartışılırken, görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.	1	2	3	4	5
21) Küçük yaşından itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.	1	2	3	4	5
22) Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.	1	2	3	4	5
23) Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum.	1	2	3	4	5
24) Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, düşük not aldığımda hoş karşılamazdı.	1	2	3	4	5
25) Beni kendi emellerine ulaşmak için bir araç olarak kullanırdı.	1	2	3	4	5
26) Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlar.	1	2	3	4	5
27) Paramı nelere harcadığımı ayrıntılı bir şekilde kontrol eder.	1	2	3	4	5
28) Her zaman her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.	1	2	3	4	5
29) Ona yakınlaşmak istediğimde bana sıcak bir şekilde karşılık verir.	1	2	3	4	5
30) Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşlamıştır.	1	2	3	4	5
31) Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.	1	2	3	4	5
32) Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.	1	2	3	4	5
33) Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.	1	2	3	4	5
34) İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.	1	2	3	4	5

	Hiç Uygun Değil	Pek Uygun Değil	Biraz Uygun	Çok Uygun	Tamamen Uygun
35) Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.	1	2	3	4	5
36) Aile ile ilgili kararlar alınırken benim de fikrimi öğrenmek ister.	1	2	3	4	5
37) Beni olduğum gibi kabul etmiştir.	1	2	3	4	5
38) Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.	1	2	3	4	5
39) Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.	1	2	3	4	5
40) Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.	1	2	3	4	5

EK-3

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ				
Açıklama:	Doğru	Çok Doğru	Yanlış	Çok Yanlış
Aşağıdaki sorulara en uygun bulduğunuz cevabı işaretleyiniz. Hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.				
1) Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.				
2) Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.				
3) Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.				
4) Bende diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.				
5) Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.				
6) Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.				
7) Genel olarak kendimden memnunum.				
8) Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.				
9) Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığını düşünüyorum.				
10) Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığını düşünüyorum.				

EK-4

Baron Duygusal Zeka Ölçeği

Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği

Maddeleri anlamanız ve size hitap eden kutucuğu doğru işaretlemeniz, anket sonucunun güvenilirliği ve geçerliliği açısından önem arz etmektedir. Aşağıdaki ifadeler kutuların içerisindeki sayılara eş değerdir. Yazılı metnin yanındaki 1'den 5'e kadar numaralandırılmış cevap kutucuklarından birini seçerek X işareti koyunuz.

1. Tamamen katılıyorum
2. Katılıyorum
3. Kararsızım
4. Katılmıyorum
5. Kesinlikle Katılmıyorum

Soruların tek bir doğrusu veya yanlışı yoktur. Bu nedenle ifadeyi okuduğunuzda aklınıza gelen ilk cevap sizin tutumunuzu en iyi yansıtan olacaktır.

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1) Zorluklarla baş edebilme yaklaşımım adım adım ilerlemektedir.	1	2	3	4	5
2) Duygularımı göstermek benim için oldukça kolaydır.	1	2	3	4	5
3) Çok fazla strese dayanamam.	1	2	3	4	5
4) Hayallerimden çok çabuk sınırlanabilir ve o anki durumun gerçekliğine kolayca dönebilirim.	1	2	3	4	5
5) Zaman zaman ortaya çıkan tersliklere rağmen, genellikle işlerin düzeleceğine inanırım.	1	2	3	4	5
6) Üzücü olaylarla yüz yüze gelmek benim için zordur	1	2	3	4	5
7) Biriyle aynı fikirde olmadımda bunu ona söyleyebilirim.	1	2	3	4	5
8) Kendimi kötü hissettiğimde beni neyin üzdüğünü bilirim.	1	2	3	4	5
9) Başkaları benim iddiasız biri olduğumu düşünürler.	1	2	3	4	5

	Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
10) Çoğu durumda kendimden eminimdir.	1	2	3	4	5
11) Huysuz bir insanımdır.	1	2	3	4	5
12) Çevremde olup bitenlerin farkında değilimdir.	1	2	3	4	5
13) Derin duygularımı başkaları ile kolayca paylaşamam.	1	2	3	4	5
14) İyi ve kötü huylarıma baktığım zaman kendimi iyi hissedirim.	1	2	3	4	5
15) Yaşamımı elimden geldiğince anlamlı hale getirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
16) Sevgimi belli edemem.	1	2	3	4	5
17) Tam olarak hangi konularda iyi olduğumu bilmiyorum.	1	2	3	4	5
18) Eski alışkanlıklarımı değiştirebilirim.	1	2	3	4	5
19) Hoşuma giden şeyleri elimden geldiğince sonuna kadar öğrenmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
20) Başkalarına kızdığımda bunu onlara söyleyebilirim.	1	2	3	4	5
21) Hayatta neler yapmak istediğime dair kesin bir fikrim yok.	1	2	3	4	5
22) Yapacaklarımın bana sık sık söylendiği bir işte çalışmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
23) Bir problemi çözerken her olasılığı inceler, daha sonra en iyisine karar veririm.	1	2	3	4	5
24) Bir liderden çok, takipçiyimdir.	1	2	3	4	5

	Tamamen Katlıyorum	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
25) Doğrudan ifade etmeseler de, başkalarının duygularını çok iyi anlarım.	1	2	3	4	5
26) Fiziksel görüntümden memnunum.	1	2	3	4	5
27) İnsanlara ne düşündüğümü kolayca söyleyebilirim.	1	2	3	4	5
28) İlğimi çeken şeyleri yapmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
29) Sabırsız bir insanım.	1	2	3	4	5
30) Diğer insanların duygularını incitmemeğe özen gösteririm.	1	2	3	4	5
31) İşler gittikçe zorlaşsa da genellikle devam etmek için motivasyonum vardır.	1	2	3	4	5
32) Başkalarıyla iyi ilişkiler kurarım.	1	2	3	4	5
33) Güç bir durumla karşılaştığımda konuyla ilgili olabildiğince çok bilgi toplamayı isterim.	1	2	3	4	5
34) İnsanlara yardım etmekten hoşlanırım.	1	2	3	4	5
35) Son birkaç yılda çok az başarı elde ettim.	1	2	3	4	5
36) Öfkemi kontrol etmem zordur.	1	2	3	4	5
37) Hayattan zevk almıyorum.	1	2	3	4	5
38) Duygularımı tanımlamak benim için zordur.	1	2	3	4	5
39) Haklarımı savunamam.	1	2	3	4	5

	Tamamen Katlıyorum	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
40) Oldukça neşeli bir insanımdır.	1	2	3	4	5
41) Düşünmeden hareket edişim problemler yaratır.	1	2	3	4	5
42) İnsanlar benim sosyal olduğumu düşünürler.	1	2	3	4	5
43) Kurallara uyan bir vatandaş olmak çok önemlidir.	1	2	3	4	5
44) Kendimi olduğum gibi kabul etmek bana zor geliyor.	1	2	3	4	5
45) Aynı anda başka bir yerde bulunmak zorunda olsam da ağlayan bir çocuğun anne ve babasını bulmasına yardım ederim.	1	2	3	4	5
46) Arkadaşlarım bana özel şeylerini anlatabilirler.	1	2	3	4	5
47) Kendi başıma karar veremem.	1	2	3	4	5
48) Başka insanlara saygı duyarım.	1	2	3	4	5
49) Başkalarına neler olduğunu önemserim.	1	2	3	4	5
50) Bazı şeyler hakkında fikrimi değiştirmem zordur.	1	2	3	4	5
51) Problemlerin çözümüne ilişkin farklı çözüm yolları düşünmeye çalışınca genellikle tıkanır kalırım.	1	2	3	4	5
52) Fanteziler ya da hayaller kurmadan her şeyi gerçekte olduğu gibi görmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
53) Neler hissettiğimi bilirim.	1	2	3	4	5

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
54) Benimle birlikte olmak eğlencelidir.	1	2	3	4	5
55) Sahip olduğum kişilik tarzından memnunum.	1	2	3	4	5
56) Hayal ve fantezilerime kendimi kaptırıyorum.	1	2	3	4	5
57) Yakın ilişkilerim benim ve arkadaşlarım için çok önemlidir.	1	2	3	4	5
58) Yeni şeylere başlamak benim için zordur.	1	2	3	4	5
59) Eğer yasaları çiğnemem gerekirse bunu yaparım.	1	2	3	4	5
60) Endişeliyimdir.	1	2	3	4	5
61) Yeni şartlara ayak uydurmak benim için kolaydır.	1	2	3	4	5
62) Kolayca arkadaş edinebilirim.	1	2	3	4	5
63) Can sıkıcı problemlerle nasıl baş edebileceğimi bilirim.	1	2	3	4	5
64) Başkaları ile çalışırken kendi fikirlerimden çok onlarınkine güvenirim.	1	2	3	4	5
65) Kendimi çok sık kötü hissederim.	1	2	3	4	5
66) Konuşmaya başlayınca zor susarım.	1	2	3	4	5
67) Çevremdekilerle iyi geçinemem.	1	2	3	4	5
68) Zor şartlarda serinkanlılığımı nasıl koruyacağımı bilirim.	1	2	3	4	5

	Tamamen Katlıyorum	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
69) Kendimi takdir ederim.	1	2	3	4	5
70) İnsanlarla tartışırken bana sesimi alçaltmamı söylerler.	1	2	3	4	5
71) Tarzımı değiştirmem zordur.	1	2	3	4	5
72) Hayatımdan memnunum.	1	2	3	4	5
73) Başkalarının bana ihtiyaç duymalarından çok, ben başkalarına ihtiyaç duyarım.	1	2	3	4	5
74) Hafta sonlarını ve tatilleri severim.	1	2	3	4	5
75) Çok sinirlenmeden stresle baş edebilirim.	1	2	3	4	5
76) Çok zor durumların üstesinden geleceğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
77) Acı çeken insanların farkına varamam.	1	2	3	4	5
78) Genellikle en iyisini ümit ederim.	1	2	3	4	5
79) Başkalarına göre bana güvenmek zordur.	1	2	3	4	5
80) Endişemi kontrol etmemin zor olduğunu biliyorum.	1	2	3	4	5
81) Başkalarının duygusal ihtiyaçlarını kolaylıkla fark ederim.	1	2	3	4	5
82) Abartmayı severim.	1	2	3	4	5
83) Gülümsemek benim için zordur.	1	2	3	4	5

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
84) Uygun bir zamanda negatif duygularıyla yüzleşir, onları gözden geçiririm.	1	2	3	4	5
85) Yeni şeylere başlamadan önce genellikle başarısız olacağım hissine kapılırım.	1	2	3	4	5
86) İstedğim zaman "hayır" demek benim için zordur.	1	2	3	4	5
87) Bir problemle karşılaştığımda önce durur ve düşünürüm.	1	2	3	4	5
88) Yukarıdaki ifadelere samimi bir şekilde cevap verdim.	1	2	3	4	5

EK-5

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Onay Yazısı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.5886516
Konu: Anket Araştırma İzni

27.05.2016

İSTANBUL MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
(Sosyal Bilimler Enstitüsüne)

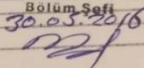
İlgi: a) 25.05.2016 tarih ve 269 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 26.05.2016 tarih ve 5849877 sayılı oluru.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Duygu ORÇUN YÜCEL'in "Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Benlik Saygıları ve Duyusal Zekaları ile İlişkisi" konulu tezi hakkındaki ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim -öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Mustafa USLU
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

Elektronik İmza Alanı	
E-Posta ile Gönderilmiştir	
Adı Soyadı:	Mualla CELEBI
Derecesi:	Bölüm Şefi
Tarih:	30.05.2016
İmza:	

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI: Duygu ORÇUN YÜCEL

DOĞUM YERİ VE TARİHİ: İstanbul, 11.10.1988

MEDENİ HALİ: Evli

E-MAIL: duygu.orcun@hotmail.com

EĞİTİM DURUMU

2015-2017: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Gelişim Psikolojisi, Yüksek Lisans

2006-2010: Maltepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı, Lisans

2002-2006: Özel Cent Koleji

YABANCI DİL: İngilizce

İŞ DENEYİMİ

2012- ... : İstek Özel Acıbadem İlkokulu, Psikolojik Danışman

2011-2012: Bilfen Eğitim Kurumları, Psikolojik Danışman